



CRÉIXER *en família*

Guia 3-6 anys

per a les dinamitzadores i els dinamitzadors



Generalitat de Catalunya
**Departament de Benestar Social
i Família**

Guia 3-6 anys

per a les dinamitzadores
i els dinamitzadors



© de l'edició:
Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social i Família
Secretaria de Família

© dels textos:

FUNDACIÓ
JAUME
BOFILL

Fundació Jaume Bofill
Fathia Benhammou, direcció
Mireia Mas, coordinació i Guia d'aplicació
Carme Thió, Guia 0-3 anys
Sílvia Blanch, Guia 3-6 anys
Anna Ramis, Guia 6-12 anys
Lola Abelló, Guia 12-16 anys

1a edició: gener de 2013
Dipòsit legal: B.4296-2013
Disseny i maquetació: Xevi Riera

CRÉIXER
en família

Generalitat de Catalunya
Departament de Benestar Social
i Família

Sumari

A. Idees clau

1. El tracte: estimar i educar
 - 1.1. L'afecte
 - 1.2. Autonomia i autoritat
2. Reptes quotidians: conviure en família
 - 2.1. Responsabilitats i resolució de conflictes
 - 2.2. Rols familiars
3. Créixer dins i fora de casa: joc en família, escola i entorn
 - 3.1. El joc a casa i a l'escola
 - 3.2. Sessió monogràfica

B. Quadre de capacitats dels infants

C. Fitxes de les sessions

1. T'estimo tal com ets?
2. Ho he provat tot, però no em fa cas!
3. Vols dir que ja està ordenat?
4. Als nens els cotxes i a les nenes les nines?
5. Jugar serveix? Aprenem jugant?
6. Sessió monogràfica i de tancament

A. IDEES CLAU

De 3 a 6: una persona en petit i amb criteri propi!

L'inici de la segona infància representa uns anys de **consolidació dels aprenentatges bàsics que s'han iniciat durant l'etapa anterior**. De sobte, els pares i les mares es troben davant seu una personeta molt activa, molt més autònoma, amb els seus propis raonaments, amb necessitat de qüestionar tot allò que ha après, i amb ganes de conèixer i explorar tot allò que l'envolta.

Aquesta necessitat d'explorar més enllà d'ell mateix i de la família a l'edat de tres anys, es veu satisfeta en bona mesura per l'inici de l'escolarització, ja que l'escola és un context ideal per fer-ho. Tot i així, la família continuarà essent el seu referent principal perquè li dona seguretat i, per tant, és important que els pares i les mares tinguin sempre present que **l'infant, vagi on vagi, porta dins de la seva "motxilla" la família, els costums i les actituds que viu a casa**. Per a la criatura és el que coneix, per tant, és el seu món.

En aquesta franja d'edat, doncs, s'observa en les criatures una **tendència a investigar, a fer preguntes i a imitar el seu entorn**, sobretot a través del **joc simbòlic**, que esdevé un mitjà d'aprenentatge indispensable en aquesta etapa. També hi ha un **ràpid desenvolupament del llenguatge**, tant en la morfosintaxi com el vocabulari. En aquest aspecte, sovint els pares i les mares senten que els infants utilitzen expressions seves que els han sentit dir, però que les verbalitzen en moments inadequats.

L'infant de 3 a 6 anys és molt actiu perquè gràcies al moviment i a les accions que realitza arriba a un major coneixement del propi cos i de les seues possibilitats. Tot i així, una curiositat incansable per conèixer i les ganes d'experimentar fa que, a poc a poc, vagi millorant les habilitats motrius bàsiques. Amb la progressiva independència, va mostrant més coordinació a l'hora de: saltar, córrer, pujar, baixar i reptar.

Al final de l'etapa, la majoria dels infants de 6 anys ja tenen una comprensió del món que els envolta i confegeixen la seva pròpia explicació a partir de les informacions que els adults els faciliten, però també de la pròpia vivència. Per tant, el repte dels pares i les mares en aquesta etapa serà prendre consciència que les experiències que posin a l'abast dels seus fills i les seves conductes i actituds són el model sobre el qual l'infant consolidarà els aprenentatges bàsics de l'etapa, i sobre els quals adquirirà, fora de l'entorn familiar, competència social.



La finalitat última de la guia és aportar recursos a les persones dinamitzadores del programa perquè acompanyin els pares i mares en la tasca d'educar en positiu les criatures amb l'objectiu que esdevinguin persones sanes, equilibrades, felices, autònomes, competents, solidàries, responsables i amb criteri propi.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

1. El tracte: estimar i educar

Educar creant vincles afectius

Les persones neixen amb unes característiques pròpies, amb unes potencialitats latents i capacitats per aprendre, però, inicialment, tot i que els infants ja neixen amb moltes capacitats, ho han d'aprendre gairebé tot. I de la mateixa manera que es van adquirint les actituds, els valors i les normes de l'entorn social, amb l'acompanyament de l'adult i altres infants, també són objecte d'aprenentatge algunes habilitats com ara: conviure, relacionar-se, estimar, respectar i fer-se respectar, autocontrolar-se, autoregular-se, tenir autodisciplina, demanar, pactar, cedir, dirigir.

Així, doncs, algunes afirmacions que se senten amb certa freqüència, com ara: "Aquest nen m'ha sortit mandrós, mogut, cridaner, estudiós, bona persona..." no s'ajusten a la realitat. Són expressions que conscientment o inconscientment minimitzen el paper de l'educació i, en el cas de qualificacions negatives, poden respondre a una necessitat d'alleujar possibles sentiments de culpa, o bé de justificar el "resignar-se" o deixar-ho córrer. Aquestes expressions deixen els pares i mares indefensos, amb una actitud de passivitat, ja que perden totalment el control i la possibilitat d'acompanyar els seus infants en els seus aprenentatges, perquè sembla que el context biològic ha deixat una petja en la qual no poden intervenir. **Cal reconèixer que el llegat genètic és bàsic, però el llegat sociocultural és decisiu, per tant, l'acompanyament de l'adult en l'educació dels infants crea oportunitats fonamentals per al seu desenvolupament.**

Si les criatures sempre estan aprenent, val la pena que sapiguem què els estem ensenyant. D'aquí la necessitat de **plantejar-se com i què es vol educar**. Per exemple, és important que la criatura mengi, però és molt important com, perquè el com incideix en l'adquisició d'unes actituds i maneres de fer determinades. Són les que volem que adquireixi?

En l'aprenentatge emocional, així com en el d'actituds i valors, **és gairebé més important el com que el què**: A casa dinem amb temps, serenament, o és un moment d'angoixa i tensió? Facilem la seva autonomia i autoconeixement deixant-los triar la quantitat? Mengem tots junts o les criatures mengen a part?

De l'educació i dels models que es donen, en depèn en gran mesura que les característiques personals congènites esdevinguin qualitats o defectes. Per exemple, una criatura persistent pot esdevenir tossuda o bé tenaç; una de ritme ràpid pot comportar-se de forma barroera o bé llesta; una persona d'ordre pot actuar com a "maniàtica" o bé com a metòdica. És cert que la manera de ser difícilment es pot canviar, però sí que es pot canviar la manera de fer. **Durant aquesta etapa és un bon moment per veure la tendència i les dinàmiques que es van forjant amb l'infant per poder reajustar l'educació i els models que se li estan facilitant, ja que la predisposició de les criatures és excel·lent.**



L'aprenentatge, el desenvolupament de les capacitats, la construcció de la personalitat i l'adquisició d'actituds i valors són processos que cal potenciar des del naixement.

L'infant sempre aprèn, tant si ens ho proposem com si no: quan menja, quan es renta, quan juga, quan va a dormir, a comprar, a passejar, quan se'l renya, quan se'l felicita, quan se li ensenya a anar amb bicicleta o a nedar. **Aprèn de les actituds, dels comportaments, la relació; en positiu o en negatiu, segons com siguin les experiències i els models educadors que l'acompanyen.**

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for writing. There are no margins, text, or other markings on the paper.



1.1. L'Afecte. "T'estimo tal com ets?"

1.1.1. L'afecte

Un aspecte bàsic perquè els infants creixin d'una manera satisfactòria és l'afecte, que significa estimar l'altre de manera incondicional sense esperar-ne res a canvi, gratuïtament.



L'afecte és motor de vida i d'aprenentatge, dóna força per superar els reptes quotidians i motivació per confiar en les persones que ens estimen i confien en nosaltres. En aquesta edat, les criatures construeixen la seva imatge a partir del tracte que els altres tenen amb elles i això repercuteix en l'autoestima.

L'infant s'ha de sentir estimat, i per això cal evitar les etiquetes que desvirtuen la seva imatge i l'encasellen: "Ets molt dolent." o "Ets el millor.", per exemple; però sobretot, l'afecte ha de ser incondicional, no pot ser una moneda de canvi: "Si no et portes bé, ja no t'estimaré." Tot i que la majoria de criatures són estimades pels seus pares i mares, a vegades els infants ho dubten o no s'hi senten: "Sóc important per als meus pares?", "M'estimaran si em porto malament?".

1. El tracte: estimar i educar

Per construir vincles amb afecte cal que les famílies comparteixin temps, espais i activitats conjuntes per conèixer i aprendre a acceptar-se mútuament amb les seves motivacions, habilitats, gustos, etc. Un infant que se sent estimat, respectat i acompanyat tindrà moltes més oportunitats de desenvolupar-se de manera sana i satisfactòria; tindrà motivacions, confiança i més facilitat per relacionar-se amb altres.

Si els pares i les mares volen afavorir l'educació amb afecte és important tenir en compte **tres aspectes bàsics**:

Conèixer, acceptar i temps: acceptar com són els infants i quina dedicació necessiten.

Entre els 3 i els 6 anys les criatures canvien ràpidament, són molt actives, comencen a expressar clarament els seus desitjos i els seus interessos. Els pares observen el canvi en els seus fills i filles, cada vegada més autònoms i més capaços, però també molt demandants d'atenció i companyia. A vegades, el tracte que es dona a les criatures reflecteix disgust per com són, per les expectatives o ideals no complerts, pel cansament, per la feina que donen, pel que encara no saben fer.



L'afecte implica transmetre acompanyament i satisfacció pel procés d'aprenentatge: saber veure el camí fet i felicitar, animar i motivar; veure només el que falta debilita l'infant perquè li transmet insatisfacció, el desanima i treu força, ja que tota la mirada està centrada en el que no és o no fa.

Per tant, cal que durant aquesta etapa es gratifiqui molt l'infant i, sobretot, no es generalitzi amb frases impossibles o amb xantatge.

This image shows a full page of a blank sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for writing. There are no margins, text, or other markings on the paper.

emocional: “Porta’t bé o no t’estimaré.” en comptes de dir-li quina cosa concreta cal que millori: “Si pegues a la teva germana li fas mal. Mira com plora, fem-li carícies per fer-la sentir millor... si et vol prendre la joguina què podries fer la propera vegada?”.

1.1.2. El respecte

Quan una relació no es basa en el respecte mutu, no fa profit a ningú, entorpeix i fa mal. En canvi, el respecte **enforteix, dóna seguretat i confiança**.

Els pares i les mares han de tenir present que respectar també implica no enganyar. L’engany malmet la confiança, i una criatura que no pot confiar en els seus progenitors, no pot confiar en ningú, està perduda. En aquest sentit, les criatures no són encara capaces de concebre que, a vegades, els seus pares no compleixen allò que han dit de la manera que elles esperen, perquè es confonen, pensant en les mentides d’una manera molt lineal: “m’has dit una mentida perquè has dit que aniríem al parc”, quan els seus pares l’hi volien dur més tard i no ara. Alhora, encara els costa entendre que, a vegades, cal ser políticament correcte per no fer mal a l’altre.

També tenir en compte les seves opinions és important, però sempre que s’estigui disposat a acceptar qualsevol resposta, i no quan no hi ha opció: per exemple, es pot preguntar a l’infant “Què vols sopar?”, però només quan no tenim el menú tancat. Cal tenir en compte els gustos de l’infant a l’hora de transmetre-li afecte, a l’hora de jugar; considerar els seus sentiments i les seves emocions: “Ja sé que no t’agrada, que et costa...”.

Una altra qüestió relacionada amb el respecte és una pràctica molt habitual, que és parlar de les criatures davant d’elles i davant de terceres persones, que les fa sentir avergonyides o ofeses. El mateix respecte que es demostra amb persones més grans s’hauria de tenir

per les criatures, que estan més indefenses. Cal, doncs, no parlar d’elles davant seu com si fossin invisibles, no renyar-les en públic, gaudir amb elles i mai a costa d’elles. Per què sovint quan es va al metge, per exemple, la mare o el pare responen en comptes de l’infant quan les preguntes les pot respondre aquest? Com se sent l’infant? Què li estem transmetent com a pares?

1.1.3. Confiança

La confiança és un altre aspecte bàsic per construir relacions amb afecte. Cal confiar en les ganes que tenen els infants de fer les coses bé, d’actuar correctament.



Els pares i les mares han de saber discernir entre afecte i estimació, i consentir o sobreprotegir, que són actituds que no tenen res a veure amb l’afecte.

Quan es confon estimar i sobreprotegir, el que es fa és transmetre a l’infant que no es confia en ell, en les seves capacitats. Es transmet: “No et preocupis, jo penso per tu, ho faig per tu, perquè no confio que tu puguis fer-ho, ni sol ni acompanyat”. Així, el que s’aconsegueix és fer criatures emocionalment fràgils. La sobreprotecció aconsegueix just el contrari del que es proposa: la persona sobreprotegida és una persona molt més indefensa perquè la sobreprotecció elimina les oportunitats d’aprendre i d’adquirir recursos propis d’autoprotecció i, en conseqüència, quan la persona no té la companyia de qui la sobreprotegeix, fracassa. El major perill es dóna quan l’infant sobreprotegit creix i de sobte, per edat, se’l deixa sortir al món, sovint sense acompanyament, amb molt pocs recursos per la manca d’oportunitats que ha tingut durant la infantesa.



La confiança és bàsica des del naixement. Cal que, en la mesura del que sigui possible, i en funció de les capacitats dels nens i les nenes, els adults facin confiança a les competències dels infants per assolir reptes i petits perills que els aniran equipant amb estratègies per anar sent ciutadans del món ben capaços.



1.2. Autonomia i autoritat: “Ho he provat tot, però no em fa cas!”

Durant la vida de l'infant, tant l'afecte com l'autonomia i l'autoritat són tres elements centrals que els pares i mares han de posar en joc a l'hora d'orientar les estratègies educatives i establir relacions de qualitat, sanes i satisfactòries.

Els infants d'entre 3 i 6 anys comencen a ser molt més autònoms, a sentir-se més segurs de si mateixos, a voler explorar i també a dir-hi la seva. És durant aquesta etapa que l'infant va coneixent les seves possibilitats i les reclama, dient sovint "Jo sol!", "Jo puc!", o simplement, fent sense preguntar coses que abans requerien ajuda o permís parental.

Aquest canvi en les criatures enorgulleix els pares i mares, però també crea conflictes quan els interessos i les expectatives d'uns i altres no coincideixen.

1.2.1. L'autonomia

La conquesta de **l'autonomia** és un factor essencial en el creixement i la maduració de les persones, i exercitar-la dóna a les criatures l'oportunitat d'aprendre a ser responsables i adquirir actituds tan necessàries per a la vida i per a l'aprenentatge com el gust per l'esforç, la iniciativa, la constància, així com d'adquirir

estratègies bàsiques per poder afrontar els reptes que la vida els anirà plantejant.

A més, l'autonomia permet afirmar la pròpia identitat d'una manera satisfactòria i saludable. Ens fa sentir bé. Com menys possibilitats d'autonomia té l'infant, més necessitat d'afirmar-se amb conductes d'oposició a l'adult, més insatisfacció personal, més mal humor. Les criatures amb poca autonomia poden esdevenir unes petites tiranes insatisfetes, cosa que deteriora les relacions amb els progenitors i dificulta la relació amb els altres infants. Per exemple, quan una família espera que un dia pugui ser agradable o tens en funció de com s'aixequi el fill o filla, crea un clima general d'insatisfacció i d'impotència parental.



Impulsar l'autonomia dels infants significa facilitar que pensin, facin i decideixin tot allò que està al seu abast, cosa que implica no fer, ni decidir, ni pensar res que puguin fer, pensar i decidir per ells mateixos. Ara bé, **no s'ha de confondre l'autonomia amb deixar fer a l'infant tot allò que vulgui,** seria una responsabilitat massa gran carregada a les seves espatlles. Com a pares i mares cal plantejar què i com educar i, en aquest marc, facilitar l'autonomia de l'infant en un context ampli però limitat.

No obstant això, hi ha barreres que dificulten l'autonomia dels infants d'aquestes edats. Sovint els adults assumeixen que les criatures de 3, 4 i 5 anys tenen menys competències i es creen expectatives poc realistes, molt baixes en algunes coses i molt altes en d'altres. La majoria d'infants es passen el dia rebent ordres, gairebé mai no els cal pensar el que han de fer, han de limitar-se a fer el que els diuen, se'ls

This image shows a blank sheet of white paper with horizontal blue lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page, providing a guide for writing or drawing. There are no margins, text, or other markings on the paper.

escamoteja la responsabilitat. Fóra bo que els pares adquirissin l'hàbit de reconvertir les ordres en avisos o suggeriments que permetessin als infants adonar-se de la situació i actuar en conseqüència. En aquest sentit, la importància del llenguatge que s'emptra amb els infants és de gran rellevància: és diferent dir, per exemple, "Apaga el llum!" que "El llum està encès..."; en el segon cas es deixa un camp d'actuació més ampli i, el que és més interessant encara, s'apel·la al seu sentit de la responsabilitat.



Quan es parla d'autonomia no sols es parla d'aprendre les habilitats per fer les coses sols, sinó també, i sobretot, de desenvolupar la capacitat d'iniciativa, i les ganes i la voluntat d'actuar (*fer, pensar i decidir*) per si mateix.

Com ajudar-los a ser autònoms? Hi ha diferents ingredients bàsics que els pares i les mares podrien utilitzar per fomentar l'autonomia:

- **Paciència, donar temps:** aprendre a ser i a fer és un procés que requereix temps, les presses són enemigues dels aprenentatges significatius. Sovint, des que es lleven els infants senten constantment el "vingal!", fins i tot quan no hi ha pressa. El temps dels infants, els seus interessos i necessitats són molt diferents dels dels adults, cal entendre-ho i respectar-ho sempre que sigui possible. Com a pares, si volem que es vesteixin sols, els hem de donar prou temps, si no estem creant un marc de tensió ja de bon matí.
- Donar-los **l'oportunitat:** cal que cada vegada els donem menys ordres i les substituïm per **l'ajuda mínima indispensable perquè els infants se'n surtin autònomament.**
- No confondre **autonomia i obediència:** autonomia no és el mateix que ensinistrar algú perquè respongui tal com s'espera a les ordres

que se li donen sense que es qüestionin. Això és ser obedient, però si no volem crear criatures robots cal ajudar-les a ser autònomes, a fer i a decidir en un marc ampli facilitat pels pares.

- **Confiar en les seves capacitats d'aprenentatge:** els infants realment volen satisfer les expectatives que els adults tenen sobre elles, per això se'ls ha de deixar lloc per fer-ho.
- Les **expectatives** dels educadors, pares i mares o mestres han de ser **realistes i assumibles pels infants**: cal ajustar-les i **crear reptes en les criatures** perquè puguin ser assolides amb esforç, però *sempre* amb possibilitat d'èxit.
- Posar-los en situació **d'escollir, de decidir** allò que poden fer, ja que d'aquesta manera s'afirmen sense necessitat d'oposar-se. La ill·lusió d'escollir: "Què et vols posar, aquesta jaqueta o aquesta altra?"
- **Acceptar els errors**, permetre'ls que s'equivocuin, que provin, no avançar-se sempre. Es voldria que les criatures aprenguessin del nostre discurs, de les nostres maneres, però es coneix que, sobretot, aprenen amb l'experimentació i la comprovació dels resultats de les seves accions. **Equivocar-se no és negatiu, el que sí que ho és, és no poder ni intentar-ho.**

L'autodisciplina i la responsabilitat es van adquirint amb l'experiència d'anar-se adonant de les repercussions de les conductes i experimentar-ne les conseqüències, tant positives com negatives. L'experimentació de les conseqüències de les pròpies accions és el camí per elaborar el propi criteri i adquirir estratègies útils per a noves situacions i experiències.



Educar amb autonomia requereix un esforç continuat, però és la millor garantia per aconseguir uns infants feliços, capaços, responsables i creadors de relacions gratificants.

[illegible]

1.2.2. L'autoritat

L'autonomia dels infants requereix de l'adult una actitud comprensiva, pacient, estimulante i tolerant amb els errors que implica tot procés d'aprenentatge; però també **suposa que l'adult marqui unes pautes, unes normes i posi els límits que guïïn la conducta dels infants** i n'assegurin la repetició i la constància necessàries per ser apreses. Sovint, en aquestes edats prendrà molt més temps del que l'adult voldria, a vegades, anys.



La criatura necessita una autoritat que li serveixi de punt de referència, que la protegeix de l'entorn i d'ella mateixa. Només amb aquest referent clar i amb **límits plausibles i coherents**, l'infant se sentirà segur de com navegar i per on, perquè tindrà un mapa i una brúixola que li indicarà i limitarà clarament, però amb prou marge d'acció.

Per què cal posar pautes i límits? Són els marcs d'acció, les regles del joc que ajuden els infants a aprendre a conviure i, entre altres coses, són necessaris per:

- contenir els impulsos i adquirir autocontenció, que alhora comporta l'adquisició de la tolerància;
- diferenciar el que està bé del que està malament;
- aprendre a viure en societat, coneixent els significats, les pautes i les normes socials;
- construir una relació de respecte, necessària per aprendre a situar-se en diferents situacions i contextos;
- adquirir la noció de risc, imprescindible per a la supervivència;
- desenvolupar una educació emocional, bàsica per al benestar psicològic i personal de l'infant.

Actualment, s'observa una certa resistència o dificultat de molts adults per exercir l'autoritat. Segurament hi ha influït la nostra història, que ha portat a confondre autoritat amb autoritarisme, respecte amb por, i la persecució de l'obediència com a objectiu educatiu prioritari (dependència, submissió). Avui dia es vol que les criatures facin allò que els convé per convenciment, no per por, i que facin cas de pares i mares i educadors perquè hi confien, perquè saben que són les persones que els estimen i respecten. **Cal recuperar el veritable significat del que vol dir tenir o exercir autoritat, una autoritat basada en l'afecte, la confiança i la llibertat.**

Ara bé, els pares i les mares han de ser conscients que també hi ha altres sentiments i emocions que poden dificultar l'exercici d'una autoritat competent: la vivència negativa del conflicte i el desig d'evitar-lo; els sentiments de culpa (perquè es passa poc temps amb els fills i filles); la inseguretat i desconfiança en la pròpia capacitat d'exercir l'autoritat; la inseguretat respecte a les normes o als límits que s'estan aplicant, etc. Cal, doncs, que **desenvolupin una autoestima parental adequada: "Jo puc!"**.

S'ha d'acabar amb la idea infundada que posar límits frustra i és perjudicial per als infants, i també pensar que qui posa límits és el dolent de la pel·lícula. **Les criatures estimen i respecten més les persones que els ajuden a contenir-se posant límits clars perquè els donen seguretat:** saben a què atènyer-se, el que s'espera d'elles, poden ser proactives i en resulten unes relacions familiars més gratificant i positives tant per als pares i mares com per als fills i filles. Quan la responsabilitat a l'hora de marcar límits recau en el mateix infant, és tant el pes que porta a sobre i que no pot gestionar, que transgredeix tot límit demanant a crits que algú l'ajudi a emmarcar el camí.

A les criatures també els **és més difícil entendre i acceptar les normes i els valors familiars, que no veuen que siguin universals**. Durant aquesta etapa també és probable que els infants comencin a freqüentar

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

altres cases amb altres costums i límits. S'adonen que es pot berenar a casa de la Raquel mirant la televisió, però a la pròpia no. Precisament, davant d'aquest món canviant i divers, es fa més necessari poder establir unes constants, unes pautes, unes rutines que donin seguretat i coherència.

Com els pares i les mares poden transmetre autoritat? Els infants d'entre 3 i 6 anys necessiten un model coherent, per exemple, què passa quan un adult diu, cridant: "No es crida!"; d'acord, ha dit que no es crida, però amb quin missatge es queda la criatura? **Sempre tenen més pes les accions que les paraules**, i per això la incoherència fa molt difícil l'aprenentatge en aquestes edats. **Exercir l'autoritat des de la perspectiva de la parentalitat positiva implica:**

- **Pautes clares i raonades.** En aquesta edat cal fer-ho d'una en una, amb llenguatge planer, i després ampliar-les. Per exemple, si cal que, en arribar l'infant a casa, pengi l'abric, cal treballar primer aquesta tasca i quan ja s'està assolint, se'n podran plantejar d'altres.
- **Coherència,** no comprometre's a allò que no es podrà complir, per no perdre l'autoritat d'una manera ben absurda, i no confondre les criatures en els casos en què dins la família coexisteixin diferents concepcions educatives.
- En el primer supòsit, els pares han de vigilar de no comprometre's si no es podrà complir una promesa: per exemple dient "Sí, després farem un pastís", quan en realitat ja se sap que aquell dia no es podrà, o al contrari: "Si et tornes a portar malament, t'enviaré a una altra casa". Si en un moment donat s'està molt eufòric o molt enrabiad, val més no fer promeses, ja que l'estat emocional pot fer perdre momentàniament el sentit comú.
- En el segon, els pares i mares han de ser conscients que no compartir una mateixa concepció educativa, tot i que pot aportar riquesa, a la vegada fa més complex el seu paper com a progenitors i més difícil l'exercici d'autoritat. Per exemple: "Amb la mare puc saltar al llit, però amb el pare no." "Amb el pare puc

menjar una galeta abans de dinar, però amb la mare no puc”.

- **Constància, energia i fermesa**, sempre amb flexibilitat per ajustar-se a les circumstàncies. Malgrat que semblin criatures incansables per allò que els interessa, cal emprar l'empatia i ajustar-se a les necessitats de l'infant; per exemple, pot estar cansat, massa excitat o amb gana. En aquests casos, caldrà ajustar, flexibilitzar o donar-li més suport.



L'autoritat que impulsa l'autonomia i l'autoestima, amb afecte, respecte i confiança, és garantia de creixement personal i de felicitat, present i futura, per a les criatures, i també per als pares.

[illegible]

2. Reptes quotidians: conuiuere en família



2.1. Responsabilitats i resolució de conflictes:

“Vols dir que ja està ordenat?”

2.1.1. La família. Hàbits i participació en la vida quotidiana

Una convivència familiar satisfactòria és determinada per l'ajust entre la quantitat i la qualitat de temps que passen els uns amb els altres. En aquesta edat el que més agrada als infants és estar a casa amb els qui els estimen, tant per fer les coses més quotidianes com les que més els fan gaudir: jugar, menjar junts, riure. Tanmateix, el temps és un bé preuat que costa de gestionar, sobretot és difícil conciliar el temps amb la vida laboral, familiar i l'energia personal. Però també cal valorar que el **temps que dediquem a la família és una inversió de benestar**. Com que el temps és finit, cal saber triar i mesurar quin tipus de vivències prioritzem i a quines renunciem. **Els infants d'entre 3 i 6 anys necessiten els adults a prop, no sols compartint espai i temps, sinó participant conjuntament i rebent atenció.**

Els aprenentatges relacionats amb la capacitat de conèixer, amb les responsabilitats o tasques domèstiques derivades de la vida quotidiana en família, no són gens menors ni accidentals, tot i que podrien semblar-ho per la seva quotidianitat. Així, és molt important que les persones adultes de la família en siguin conscients i puguin planificar i revisar, a mesura que convingui, les exigències, les pautes de relació i col·laboració dels fills i filles en el manteniment del funcionament quotidià i de la bona convivència domèstica. Els adults responsables de l'educació en família haurien de tenir capacitat suficient per fixar-se en les habilitats i sensibilitats de cada fill o filla, no sols per l'edat (que evidentment marca la pauta del que una criatura pot fer), sinó també per encarregar-li, potser, aquelles tasques que vagin més d'acord amb la seva manera de ser; o bé aquelles que poden ampliar les seves capacitats; tot i que hi ha certes tasques que no són agradables per a ningú, i tanmateix cal fer-les.

En aquest aspecte, cal tenir molt present que **les mares i pares són un bon exemple per a les criatures, són un model**. El que els pares i les mares fan a casa, i la manera d'expressar com ho viuen, és clau per a l'educació dels infants. Per tant, són responsables de fomentar també aquests aprenentatges quotidians a través del "**modelatge**". Si les criatures senten que s'expressen queixes constants sobre la feina, les responsabilitats domèstiques i els mals sentiments que generen, se'ls està transmetent que són coses que cal evitar, per les molèsties que ocasionen i per les nul·les compensacions que aporten.

Els infants han de poder participar de diferents maneres, tant autònomament com amb acompanyament. Per exemple: si deixem els gots a l'abast, poden portar-los a taula per dinar; si cal fer el llit, en funció del tipus de llençols i la disposició de l'espai, haurem de donar-los suport actiu, participant amb ells en la tasca. Per tant, sovint es tracta de facilitar la seva col·laboració en tasques conjuntes.

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

La responsabilitat de crear i mantenir un bon clima de convivència canvia de ser exclusiva dels adults durant la infància dels fills i les filles fins a ser cada cop més compartida amb els infants, en la mesura que se'ls pot implicar en aquesta responsabilitat. **Hem de valorar si, a vegades, som els adults qui posem barreres a la participació dels infants.**



Quan l'infant participa se sent inclòs, se sent útil i capaç perquè és part de "l'equip humà" que conviu i col·labora a fer millor, més còmoda i agradable la vida en família.

Percep que les persones adultes creuen en la seva capacitat, augmenta la seva autoestima i no té necessitat de cridar l'atenció d'altres maneres per afirmar la seva personalitat.

El marge d'autonomia i responsabilitat que els pares i mares sàpiguen donar a les criatures ha de ser proporcional a les responsabilitats que els vegin fent assumir. També hi ha d'haver correspondència entre les expectatives adultes i les valoracions que es fan de les tasques que els infants van realitzant. Per exemple, es pot felicitar una criatura de quatre anys perquè participa a desparar taula i, a més, ho fa sense que se li hagi d'indicar. En canvi, a una de deu anys no cal felicitar-la perquè es fa el llit cada dia, i tampoc no hauria de caldre recordar-li-ho. Quan la responsabilitat de fer-se el llit un mateix queda dipositada en el fill o la filla, l'adult ha de contenir-se i no fer-ho mai més, tolerant que no "quedi tan ben fet com si el fes ell" durant els primers temps, així com **haurà de reconèixer la feina feta amb elogis reals i sovintejats.**

També cal tenir en compte que, a més d'organització, per tenir una convivència participativa i satisfactòria per a tota la família, són

necessaris **incentius a la col·laboració** que no haurien d'estar centrats en premis i càstigs (motivació extrínseca), sinó en el goig de sentir-se part del grup en compartir una responsabilitat ben aconseguida (motivació intrínseca). **El reconeixement i els elogis donen valor a la persona i a la tasca que fa.** Per això, han de ser reals, ajustats i els necessaris en el temps. Una acció feta per un nen o una nena que és reforçada amb un somriure o una expressió d'un adult, té moltes possibilitats de ser repetida perquè el fa sentir bé. De la mateixa manera, una conducta que té una reprovació adulta instantània, tendeix a no ser tan repetida o a desaparèixer. L'infant sol preguntar si està bé, si li agrada a la mare o al pare. L'adult, més que entrar en valoracions de si està ben o mal fet, pot preguntar a la criatura: "Què et sembla a tu?"; "T'agrada a tu?"; "Com t'has sentit?".

2.1.2. Gestió de conflictes

És important que els pares i mares assumeixin que qualsevol convivència genera conflictes, i viure en família no s'escapa d'aquesta realitat. En comptes de viure aquests petits o grans conflictes familiars en negatiu, és convenient que els pares i mares els afrontin com a **font d'aprenentatges que donen l'oportunitat de replantejar dinàmiques, maneres de parlar, actituds, etc.** Cal partir de la comprensió que la visió dels adults i la manera d'entendre aspectes com l'ordre o el ritme a l'hora de fer una tasca, divergeix sovint de l'interès i les necessitats dels infants. Aquesta divergència pot crear conflictes en la vida diària. En aquest sentit, els pares i mares sovint pensen que els seus fills o les seves filles només escolten el que els interessa, ja que poden cridar diverses vegades "A taula a dinar!" o "Renta't les dents!" o "Recull les joguines!", etc., però no hi ha cap reacció fins a la cinquena petició, ja amb un to d'alta intensitat. Tanmateix, cal tenir en compte que l'infant d'aquesta edat es regeix pel pensament concret, l'aquí i l'ara: quan una situació o activitat li interessa és capaç de submergir-s'hi i deixar estar la resta com a aspectes no prioritaris. Per exemple, la motivació d'ordenar les joguines és nul·la quan s'està absorbit en el joc. A més, el

[illegible]

fet de donar ordres, sovint des de la distància amb un to imperatiu, tampoc no ajuda gaire. Per exemple, si estem fent el dinar, amb prou temps podem anar i parlar amb l'infant i dir-li "Què estàs fent?", "Quan et queda per acabar?", perquè ara ja dinarem, podries anar recollint?".

En conseqüència, els conflictes no es poden eliminar de la convivència però sí gestionar. Les famílies poden identificar i preveure moments que poden generar tensió. Si cada matí en una casa hi ha tensió perquè el ritme de les criatures és massa lent pel temps que hi ha entre que es desperten i van a l'escola, els pares poden optar per vestir l'infant, donar-li l'esmorzar i pentinar-lo, i així resoldre l'anada a l'escola en poc temps. Però d'aquesta manera el que es fa és informar l'infant que ell no és capaç de fer-ho, que no ho fa prou bé o no com esperen els pares. En canvi, es pot reorganitzar l'estona del matí: les criatures poden anar a dormir més d'hora i llevar-se més d'hora amb prou temps per poder vestir-se, esmorzar, etc., i la nit anterior es pot deixar la roba preparada i l'esmorzar a l'abast de les criatures per facilitar l'activitat matinal. A més, els adults poden estar ja vestits i així tenir més temps per acompanyar els petits durant aquesta estona de preparació i d'esmorzar plegats. Aquest és un exemple de com els conflictes permeten repensar les pràctiques parentals per detectar-ne la font i, si es pot, fer petits canvis que afavoreixin una bona convivència i un clima relaxat.

Això sí, la gestió dels conflictes implica calma, un to de veu pausat, gestió de les emocions i capacitat d'empatia per part dels pares i mares. Davant d'una situació que els supera, poden respirar fons i no prendre decisions precipitades. Si cal, es pot demanar un temps per recuperar la calma i pensar què ha passat i, sobretot, el perquè. Sovint hi ha situacions que s'inicien perquè l'infant està cansat o té gana; a vegades s'accentua la tensió perquè l'adult també està cansat o té preocupacions. Ara bé, una vegada recuperada la calma, una conversa amb l'infant és imprescindible.

Una opció, a l'hora de gestionar els sentiments que ens provoquen els conflictes, és posar paraules a les emocions: "Estaves molt enrabada, oi?". Al mateix temps, es pot parlar de diferents maneres d'afrontar la situació perquè l'infant pugui anar adquirint estratègies. Per exemple: a vegades, l'infant plora o s'enfada perquè sent frustració davant de la negativa a fer una activitat o a aconseguir alguna cosa que vol. En aquest cas, amb molta calma, els pares poden posar paraules als sentiments i acompanyar-lo en l'expressió d'aquesta emoció, ja sigui abraçant-lo, acaronent-lo o simplement estant a prop seu. Plorar és una expressió que ajuda a canalitzar les emocions. Amb les llàgrimes l'infant es desprèn de l'hormona de l'estrès, per tant, cal acompanyar-lo en el plor tant com calgui i no tractar de distreure'l perquè pari.

En definitiva:

La participació plena de l'infant en la pròpia vida i en la del grup social té a veure amb accions senzilles però complexes com: tenir cura d'un mateix, jugar, participar en tasques domèstiques (anar a comprar, parar taula, etc.), participar de festes populars, anar al metge amb els adults, conèixer la seva història i la dels seus avantpassats, compartir sentiments i afectes, entre moltes altres.

El conflicte és inherent en les relacions i en el dia a dia. Cal entendre'l com una oportunitat d'aprenentatge per a tota la família. Amb actituds d'escolta, empatia i assertivitat s'acompanya les criatures a la plena participació. Així, es potencia que l'infant pugui ser una persona que se senti capaç, necessària i forta per créixer feliç.



Els pares i mares esdevenen un model de gestió i resolució de conflictes per a les criatures.

La gestió i l'expressió de les emocions, la capacitat de posar paraules als sentiments i, alhora, comunicar el que un sent de manera **assertiva**, és important; com també ho és **l'escolta activa** per entendre com se sent l'altre i mostrar una actitud empàtica.

This image shows a full page of primary-ruled paper. It features ten sets of horizontal lines, each consisting of a solid top line, a dashed midline, and a solid bottom line, providing a guide for letter height and placement. The paper is otherwise blank, with no text or other markings.



2.2. Rols familiars: “Als nens els cotxes i a les nenes les nines?”

2.2.1. La identitat de gènere: el descobriment propi i de l'altre

En aquesta etapa l'infant comença a descobrir les diferències entre el seu propi cos i el dels altres, entre adults i infants, entre ser home i ser dona, i els significats d'aquestes diferències. Aquest fet activa la seva curiositat, com amb la resta de situacions que va descobrint, que expressa a través de preguntes, observacions i experimentacions. Una de les primeres diferències que aprecia són les relacionades amb el sexe, que molts cops es pot observar en l'interès per veure una nena o un nen fent pipí.

És a partir d'aquest moment que es comença a fer més evident la necessitat dels pares i mares de reflexionar i valorar quina educació afectiva volen transmetre als seus fills i filles.

Molts pares i mares entenen l'educació de l'afectivitat i la sexualitat com quelcom que comença amb les primeres preguntes que fan els nens i nenes: "Com es fan els nens?", "El rosa és un color de nena?"; però sobretot entenen que es fa explicant coses concretes. Val a dir que **la informació es constitueix com una condició necessària, però no suficient**: necessària perquè cal una informació pertinent, progressiva i

adequada a cada nivell maduratiu, però insuficient perquè només amb la transmissió d'informació no s'atenen les necessitats educatives dels infants.



L'educació afectiva implica ensenyar i mostrar valors i actituds sobre el cos, els sentiments, els rols sexuals i de gènere, sense obviar la importància del propi jo. És un procés que s'inicia des del naixement i, per tant, va més enllà d'intervencions puntuals que es poden fer en moments concrets.

Un aspecte que pot confondre els pares en relació amb l'educació afectiva i sexual durant aquesta etapa, és la curiositat que demostren els infants pels genitals. Les criatures, des del seu naixement, descobreixen el cos tocant-lo, sentint-lo i observant-lo. En aquest aspecte és important tenir en compte que l'infant experimenta sensacions i significats propis de la seva etapa evolutiva. Com a pares i mares no podem prohibir aquesta exploració inicial, però sí que podem ajudar l'infant.

La manera d'encarar aquestes situacions d'exploració, que poden ser incòmodes en algun moment, transmetran molt als infants: si es diu "No et toquis, què diran!", "Això no es fa!", o es posa mala cara, quina educació afectiva se'ls dona? Si es tracta amb naturalitat, l'infant superarà aquesta fase de descobriment en el moment que interioritzi el coneixement del seu cos i els aspectes afectius i socials vinculats.

Què poden fer les famílies?

Transmetre el respecte pel cos. Actuar amb normalitat, no amagar el cos, sinó transmetre que cal cuidar-lo i respectar-lo, fet que contribueix

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

a adquirir una actitud més normalitzada i saludable respecte del propi cos.

Actituds i valors en funció del gènere. És important que fills i filles visquin a casa comportaments vinculats al gènere més equilibrats i flexibles que els tradicionals, evitant etiquetes que puguin limitar conductes pel fet de ser nens o nenes.

L'expressió de les mostres d'afecte. És molt important que nens i nenes vegin com els seus progenitors i altres persones del seu voltant expressen l'afecte. Per exemple, en fer-se petons quan entren o surten de casa, o si els pares s'agafen a vegades de la mà quan passen, o si sovint es fan abraçades. Aquestes mostres ajuden els nens i les nenes a entendre el món afectiu dels adults, i a construir el seu propi.



En definitiva, és important que pares i mares cospin que **l'afectivitat** té a veure amb les coses que expliquen als seus fills i filles, però també amb com es comporten en els aspectes més quotidians **de la vida i, per tant, els models que els transmeten** relacionats amb la promoció d'actituds positives envers les relacions interpersonals.

2.2.2. Els rols de gènere

Les tasques i responsabilitats domèstiques no tenen a veure amb el sexe ni el gènere de les persones, però, sovint, el que els infants capten és l'associació directa i inequívoca d'algunes tasques amb un determinat progenitor. Això fa que es vagin fixant certs estereotips que poden esdevenir sexistes.

És fàcil que els infants d'aquesta etapa etiquetin certes activitats o ocupacions com a "masculines" o "femenines", en funció del que veuen al seu entorn; per exemple, poden pensar que cuinar és cosa de dones si veuen que mares, veïnes i àvies són les cuineres de la família, i no veuen gairebé mai els pares a la cuina. Poden pensar el mateix sobre conduir, fer la neteja de la casa, fer petites reparacions domèstiques, etc. Per sort, cada vegada més, la nostra societat ofereix moltes imatges que poden ajudar a contrarestar l'impacte d'aquesta situació: es poden veure dones policia, homes que són mestres o infermers, etc. Però tanmateix és important que nens i nenes visquin a casa comportaments més equilibrats i flexibles que els habituals i més esbiaixats en generacions anteriors.

Per educar els infants a compartir les responsabilitats domèstiques, res millor que viure en una família on no calgui explicar gaires coses, on el comportament dels adults esdevingui pauta de normalitat de les persones que conviuen juntes, independentment de si un és home o dona. Tanmateix, caldrà tenir cura també de com cada progenitor expressa com viu i sent el que està fent. Si el fet d'assumir una responsabilitat s'expressa com una "suplència" o una "ajuda" de la responsabilitat de l'altre, no es considerarà igual que si es fa amb plena "competència". Si es diu: "Avui condueixo jo perquè el pare no hi és", o bé "Ja t'he rentat els plats" estem dient implícitament que es fa un favor, que no és una tasca de responsabilitat pròpia.



Les criatures aprenen el que observen i detecten rols estereotipats, per això és important coresponsabilitzar-se en les diferents activitats familiars, sobretot actuant en coherència amb el que es vol transmetre.

[illegible]

3. Créixer dins i fora de casa: joc en família, escola i entorn



3.1. El joc a casa i a l'escola: "Jugar serveix? Aprenem jugant?"

3.1.1. El joc i l'aprenentatge

Jugar és una activitat universal, és un impuls que ja des del bressol ens empeny a descobrir, conèixer i dominar el món, els objectes, els espais, les persones i, fins i tot, dominar-nos a nosaltres mateixos.

Entre els tres i els sis anys és una etapa en què s'inicia el **joc simbòlic**. Amb tota seguretat, tots els pares reconeixen en el joc la capacitat de fer feliç i de divertir que provoca en els nens i nenes. Però, tot i merèixer respecte i reconeixement, sovint no es pot evitar pensar en el joc com "una bonica manera de perdre el temps", i és que n'hi ha tantes, d'activitats necessàries, importants, fonamentals per fer dels infants unes persones capacitades i competents per al dia de demà, que el joc, de mica en mica, va passant a un segon pla i, sovint (i sobretot a

mesura que l'infant creix), no compta amb la col·laboració dels adults, amb el seu vistiplau constant, amb la sorpresa i admiració; en definitiva, amb la seva estimulació.

El joc, tant dins com fora de casa, és una bona **estratègia d'aprenentatge**, ja que aprendre jugant és una realitat per als infants d'aquesta etapa. Per sort, molts pares i mares mantenen el record del dia en què van veure el seu fill o filla nedant a la piscina gran o del moment que va aplegar tota la valentia necessària per baixar per la barra de bombers de l'estructura del parc, etc. Si es pensa en aquestes situacions ens adonarem que hi ha un nexe d'unió: els pares i mares eren al seu costat, esperonant, donant confiança i confiant (encara que amb el cor una mica encongint), eren amb el seu fill o filla per compartir aquest moment.

Quin és el valor del joc en el desenvolupament de l'infant? Es pot afirmar que una activitat lúdica rica en propostes fa possible un creixement harmònic del cos, la intel·ligència, l'afectivitat, la sociabilitat i la creativitat. És, sens dubte, una de les fonts d'aprenentatge més importants per a la infància. Entre altres funcions, **el joc en els infants afavoreix:**

- La possibilitat de **desenvolupar l'enginy i la curiositat**, base de qualsevol aprenentatge. Tothom ha vist alguna vegada un grup de nens i nenes que recuperen una pilota penjada en un arbre amb una altra pilota; per tant, gràcies a l'enginy poden resoldre una situació sense l'ajuda d'una persona adulta.
- **Estimula la capacitat d'assolir la conquesta i la superació personals** buscant nous reptes i noves metes, proporcionant confiança en un mateix, cosa que sens dubte influirà en la configuració de la pròpia imatge i en l'autoestima. Fent activitats com: anar amb bicicleta, fer un trencaclosques de més peces, assumir el repte d'enfrontar-se a una partida, etc.
- Suposa una inestimable **oportunitat per expressar sentiments i alliberar tensions**, assegurant un equilibri emocional. A través



Jugant, els nens i les nenes desenvolupen capacitats i competències d'un valor incalculable.

I és que si avui una persona adulta és capaç de superar reptes és, probablement, perquè un dia es va atrevir a enfilarse a una bicicleta; si gaudeix de la contemplació d'una pintura és perquè moltes tardes es va quedar embadalida mirant ballar una baldufa; segurament, si pot posar-se en el lloc d'algú altre és perquè més d'una vegada va jugar a ser una altra persona.

de la veu de la nina o el nino, informaran d'aspectes com la por o la tristesa; enfadant-s'hi alliberaran la tensió que els provoca no fer sempre les coses tal com esperen les persones adultes; envoltant-se de monstres investigaran el concepte de poder i de sotmetre els altres. En els seus jocs faran palesos els temes que els inquieten, els preocupen o els que no acaben d'entendre. Jugant, es donaran el temps necessari per investigar aquestes emocions i assajaran escenaris que els permetran "viure" els conflictes des de diverses perspectives (la dels adults, les dels companys i companyes i, fins i tot, les pròpies).

- **Afavoreix la interiorització de normes i pautes de comportament social i de relació amb els altres** (iguals i adults). L'infant sap que, en el moment que es presta a jugar, haurà de seguir unes normes, tant les acordades pels components del joc com les definides pel tipus de joc al qual es jugarà. Voler jugar comporta acceptar-les. Així, doncs, quan els infants juguen a un joc, hauran d'aprendre a seguir les normes i aprendran, a més, que no sempre poden guanyar.
- **Facilita la interrelació amb els altres**, afavorint el descobriment del company o la companya com algú amb qui col·laborar, cooperar i, en definitiva, viure. A fi que pugui haver-hi joc, abans hi ha d'haver acord. Així, és molt normal que abans de l'inici d'un joc se senti una conversa iniciada amb un: "Val que...?", i fins que l'altre no diu: "Val!" el joc no comença.



Finalment, cal destacar potser el més important: **el joc és un recurs excel·lent de diversió per a totes les edats, que afavoreix la relació i la comunicació entre persones adultes, infants i adolescents**; és una experiència emocional carregada de comunicació i interacció amb els altres.

3.1.2. El joc i l'escola

El joc també pren rellevància a l'escola, però no sempre hi té un lloc destacat. Quan l'infant va a l'escola, algunes famílies solen esperar que se centri a fer tasques més escolars, i equiparen sovint l'aprenentatge a les hores que els infants passen asseguts en una taula amb un llapis i un paper. En l'etapa de 3 a 6, els pares i mares se senten profundament orgullosos quan el seu petit comença a desxifrar les primeres lletres, a llegir les primeres frases, però potser els passa desapercebut el dia que aconsegueix passar la pantalla inicial del joc del *Mario Bros*.



És fàcil caure en la temptació de pensar que les tasques més purament acadèmiques, de llapis i paper o memorístiques, són les que faciliten un major aprenentatge. Com a pares i mares s'ha d'evitar caure en aquest error; **en aquesta etapa les activitats que faciliten i permeten més aprenentatges són aquelles en què l'infant pot experimentar, manipular, investigar, etc.**

Per sort, cada vegada hi ha més escoles que fomenten l'aprenentatge facilitant molts moments i espais de joc, pensats i disposats, amb materials i oportunitats diverses per fomentar les diferents intel·ligències de l'infant. **És molt important que les famílies, a l'hora de triar escola per als seus fills o filles de 3 anys, s'interessin pel projecte educatiu de l'escola i la metodologia emprada, i que família i escola estableixin ponts de comunicació per educar l'infant en un marc al més coherent possible.** És important que els pares i les mares coneguin que una de les **claus de l'èxit escolar dels infants, sigui quina sigui la situació socioeconòmica i cultural de la família, és l'interès i el seguiment que els pares i mares fan dels seus infants.**

This image shows a single sheet of white paper with horizontal blue ruling lines. The lines are evenly spaced and run across the width of the page. There are no margins, text, or other markings on the paper.

3.1.3. Condicions per al joc

Per poder jugar, **els infants necessiten disposar d'unes condicions** sense les quals el joc no és possible.

En primer lloc, necessiten **espais adequats i estimulants**, tant pel que fa al fons com a la forma. És a dir, espais on es pugui jugar amb llibertat, sense por de ser jutjats o equivocar-se. Espais, en definitiva, que despertin les ganes de jugar tant dels petits com dels grans.

Cal **disposar de temps, ric i pausat, sense presses**, de manera que es pugui desplegar la imaginació i recollir-la; temps per recrear allò vist, experimentat i après. Temps per somiar, inventar, crear. Temps, fins i tot, per avorrir-se.

Els **altres companys i companyes** tenen un paper important en el moment de jugar. Jugar sol o sola té el seu valor, però pot incrementar els sentiments d'omnipotència i limita enormement les possibilitats del joc. És en el context dels jocs compartits que l'infant aprèn com són els altres i va formant la seva pròpia imatge. Sense aquesta posada en escena dels "altres", l'infant difícilment pot mesurar les seves forces, les seves possibilitats, pot aprendre què s'espera d'ell i què espera ell dels altres.

Finalment, **les joguines**. Qualsevol cosa es pot convertir, en les mans d'un infant, en una joguina: una caps de cartró, les anelles de les cortines, un llençol, etc. L'objecte apareix des del primer moment intrínsecament vinculat al joc. Les joguines apareixen, doncs, com a creacions espontànies dels mateixos infants (fortuïtes o inventades), o com a creacions culturals que els adults han elaborat per al seu entreteniment i la seva satisfacció (comercialitzades, industrialment o artesanalment).



Jugar amb els fills i filles permetrà als pares i a les mares crear un espai de relació en el qual conèixer i enfortir els vincles. El riure, la complicitat i la concentració en l'altre que comporta jugar junts, afavoreixen l'aflorament espontani d'emocions compartides.





3.2. Sessió monogràfica: “Aprofundint sobre els interessos com a pares i mares”

Més enllà dels elements bàsics per a la criança i l'educació dels fills i filles

En la resta d'apartats que formen les idees clau d'aquesta guia, s'exposen els aspectes principals que influencien l'educació en la família dels infants, prioritzant el coneixement de les característiques de l'etapa evolutiva dels fills i filles, així com les estratègies educatives i competències parentals a posar en joc per afavorir el seu desenvolupament adequat com a persones.

Ara bé, en la convivència quotidiana familiar i en la interacció amb l'entorn i la societat, els pares i mares també es plantegen altres qüestions que potser no queden recollides o aprofundides en la present guia. Per aquest motiu, en la implementació dels cicles de tallers, s'ofereix als pares i mares participants en el programa que escullin un dels temes següents per treballar-lo, amb un ponent convidat, durant l'última sessió de la formació. Per a les famílies amb fills i filles d'entre 3 i 6 anys es proposa triar entre les temàtiques detallades a continuació:

- Primers auxilis domèstics.
- Jugant s'aprèn a viure (el joc com a eina educativa).
- La prevenció de les relacions abusives.
- Canvis i pèrdues en l'entorn familiar.
- Afavorir la responsabilitat dels infants o sobreprotegir-los.
- Alimentació saludable i mites alimentaris (prevenció dels trastorns del comportament alimentari).

[illegible]

B. QUADRE DE CAPACITATS DELS INFANTS

A continuació, es presenta un quadre organitzat en diferents àmbits on s'inclouen algunes de les capacitats més rellevants dels infants de 3 a 6 anys. Tanmateix, només són indicatives, s'han d'ajustar a l'infant i a l'organització de cada família.

– COM ÉS?

- Molt actiu, li agrada el moviment constant: saltar, córrer, observar, tocar, experimentar. Adquireix un major autocontrol dels moviments psicomotors del cos.
- Parla moltíssim. Les paraules solen formar part dels seus jocs.
- Curiós, tot ho pregunta i tot ho vol saber. És l'edat del "per què?".
- Sol dir el que pensa, però a poc a poc va sent més reflexiu, verbalitza menys el seu pensament de manera immediata.
- Predomini del pensament concret i en el temps present, l'aquí i l'ara.
- Té més capacitat de concentració i memòria.
- Persisteix a l'hora d'iniciar i acabar una activitat.

-AUTOCONEIXEMENT, COMUNICACIÓ I RELACIÓ-

Individu i afectivitat:

- Justificar o buscar explicacions a fets o situacions que desconeixen.
- Escoltar els propis instints, detectar les seves necessitats bàsiques i expressar les pròpies emocions.
- Tenir un coneixement clar de l'esquema corporal, inclosos els òrgans sexuals.
- Identificar-se amb un grup, com pot ser la classe.
- Avançar cap a una major autonomia, cap a col·laborar amb el grup i cap a la integració social.

Comunicació:

- Utilitzar diferents llenguatges per comunicar-se (corporal, plàstic, oral).
- Saludar i acomiadar-se.
- Explicar una vivència a una altra persona.
- Demanar el que necessita.

En el joc:

- Aprendre jugar.
- Crear móns ficticis inventant històries i personatges imaginaris.
- Reproduir totes aquelles accions que percep al seu entorn, imitant el món de les persones adultes i recreant-lo des de la seva perspectiva.
- Major control de la psicomotricitat fina que li permet realitzar construccions amb peces més petites o fabricar-se collarets de grans enfilats acuradament, ja que els moviments de les mans són més precisos.

[illegible]

–L'AUTONOMIA, RESPONSABILITATS PERSONALS I HÀBITS–

Cura personal:-

- Valorar positivament la cura del propi cos.
- Rentar-se les mans, les dents, pentinar-se, tot i que potser encara se li haurà de recordar sovint.
- Prendre protagonisme durant el bany, preparant i participant activament, com per exemple, a l'hora d'ensabonar-se.
- Iniciar l'hàbit d'anar al lavabo sense haver de recordar-li-ho. Eixugar-se sol utilitzant el paper de vàter.
- Vestir-se i despullar-se: cordar-se i descordar-se la cremallera i els botons; treure's, posar-se les sabates i cordar-se i cordar-se els cordons.
- Guardar organitzadament les seves pertinences, com penjar l'abric o desar les sabates al seu lloc.

L'alimentació:

- Menjar de manera autònoma, encara que pugui rebre ajuda de les persones adultes: escurar el plat.
- Utilitzar cullera i forquilla, començar a tallar amb ganivet, servir-se l'aigua, utilitzar el tovalló. Ús dels mateixos plats, vasos i coberts que els adults, no cal que siguin de plàstic.
- Mastegar, és important per reforçar la musculatura de la boca.
- Tastar i menjar aliments de tot tipus en diferents quantitats, segons els gustos i les necessitats.

El descans:

- Dormir a la nit entre deu i dotze hores seguides.
- Seguir els rituals a l'hora d'anar a dormir: lavabo, el conte, el vas d'aigua i el comiat.
- Llevar-se, en cas que es tingui alguna necessitat (pipí, set), resoldre-la i tornar-se'n al llit.
- Adormir-se sol i al seu llit.

Els perills potencials:

- Aprendre que no es pot tocar tot, que hi ha productes perillosos i activitats que cal fer amb les persones adultes i vigilant.
- Desenvolupament del sentit de la prudència sense “por exagerada” ni valoracions com ara “tothom és bo/dolent”. Aprendre que ha de mantenir una certa distància.
- Consciència viària: parar als semàfors, vigilar els cotxes, les sortides dels aparcaments.
- Aprendre a identificar on hi ha perills.

—CONVIVÈNCIA I COL·LABORACIÓ.

Pertinença i convivència:

- Sentir la pertinença a la pròpia família.
- Sentir-se estimat, protegit i segur en el si de la família.
- Aprendre els codis de convivència de la pròpia família i d'altres contextos com l'escola.
- Assumir l'autoritat dels més grans (mare, pare, germans grans, avis, mestres, etc.).
- Resoldre petits conflictes quotidians o de relació.
- Compartir activitats, inicialment, amb les persones més properes: família, companys de classe, amics, etc.



Responsabilitat en l'àmbit domèstic:

- Responsabilitzar-se dels estris personals.
- Col·laborar en l'endrega de la seva habitació i les seves joguines.
- Tenir consciència de la roba bruta i la roba neta. I desar-la a l'armari o als calaixos o posar-la a la pila per rentar.
- Contribuir a les tasques domèstiques: parar o desparar la taula, ajudar en alguna tasca senzilla de la neteja o de la cuina.
- Participar en les compres familiars: anant a buscar algun producte, portant algun paquet, guardant la tanda.

Àmbit escolar:

- Preparar la roba o material per anar a l'escola: canvi de bata i tovalló.
- Encarregar-se de portar el material que li demanen a l'escola.
- Interès pels companys i companyes de classe amb qui va creant vincles canviants però més estables al final de l'etapa.
- Coordinar-se amb companys per crear jocs o aconseguir reptes.

—ÚS DE LES TECNOLOGIES I AUDIOVISUALS—

TV:

- Començar a comprendre la diferència entre el que es veu als anuncis i la realitat.
- Ús del comandament a distància del televisor amb l'objectiu d'apagar i encendre l'aparell, però també de cercar el canal desitjat.

Informàtica i telefonia:

- Maneig progressiu del ratolí i del teclat amb programes senzills a l'escola i a casa, sempre amb la supervisió dels adults.
- Ús inicial de *tablets* o telèfons *smartphones*, sobretot en els jocs.
- Trucar per telèfon.

Internet i xarxes socials:

- Fer cerques lúdiques per Internet (jocs, vídeos i música) amb l'acompanyament d'un adult responsable.



C. FITXES DE LES SESSIONS

1. Fitxa Sessió 1: “T’estimo tal com ets?”

1.1. Contextualització



Descripció:

L'**afecte** és un element clau per al benestar dels infants i de tot el nucli familiar, i és el vincle bàsic per a l'educació en família.

Al llarg de la sessió s'incidirà en la importància que **els pares i mares transmetin afecte, reconeixement, respecte i confiança** en les criatures i en les seves pròpies **competències parentals**.

L'objectiu serà **identificar pràctiques educatives** que promoguin actituds i contextos afectuosos que facilitin el desenvolupament dels infants, partint de la premissa que aquests, en tot moment, estan aprenent.



Objectius:

- Obrir el cicle de tallers, conèixer els participants i les seves expectatives.
- Aprofundir en l'afecte com a vincle clau per al benestar de l'infant i dels pares i mares.
- Propiciar que els pares i mares siguin conscients que el procés d'aprenentatge, el desenvolupament de les capacitats i la construcció de la personalitat comencen des del moment del naixement.
- Valorar la importància de relacionar-se de manera amorosa, coneixent les criatures, respectant-les i confiant en elles.

Idees clau:

- **Les famílies són un sistema complex de vincles**, amb unes dinàmiques particulars que les defineixen com a úniques, i on l'afecte ha de ser l'element clau, ja que aquest és un factor determinant en el desenvolupament i benestar de l'infant.
- A fi de **crear vincles segurs** cal, a més de relacionar-se amb afecte, compartir temps, espais i activitats conjuntes perquè els seus membres es puguin conèixer i aprendre a acceptar-se mútuament.
- Un aspecte bàsic és aconseguir que els infants no sols siguin estimats, sinó que s'hi sentin. **Estimar requereix**: confiança i respecte; acceptació i reconeixement de les coses ben fetes; empatia i positivitat; generositat; amabilitat i alegria.
- L'afecte és **motor de vida i d'aprenentatge**, dóna força per superar els reptes quotidians i motivació per confiar en les persones que ens estimen i confien en nosaltres. En aquesta etapa vital, les criatures construeixen la seva imatge a partir del tracte que els altres tenen amb elles i això repercuteix en l'autoestima.
- La importància dels aprenentatges durant la primera infància rau en l'assentament de les bases del present i del futur dels fills i filles. Per aquest motiu és molt important que els pares i les mares actuïn tenint present una **intencionalitat educativa**, perquè els infants sempre estan aprenent.

1.2. Desenvolupament



Benvinguda i plantejament inicial:

És important arribar amb prou temps per preparar la sala (cadires en cercle, perquè tots els participants es puguin veure) i poder donar la benvinguda a cada família quan arriba, amb una actitud positiva i amable. Si es creu oportú, es poden col·locar les cadires amb l'ajuda de les famílies, potser no en aquesta primera sessió, però sí en les següents, ja que és important que se sentin implicades.



Dinàmiques durant la sessió:

Les dinàmiques que aquí es proposen són un suggeriment que s'ha d'ajustar i adaptar al grup amb qui s'està treballant, als seus interessos i a la dinàmica pròpia que es generarà durant la sessió.

 Activitat 1_Presentació de la persona dinamitzadora i dels participants (15').

La persona dinamitzadora donarà la benvinguda a totes les persones participants, es presentarà (de manera molt breu: nom i cognom, la formació i, si es creu adequat, l'experiència en aquest àmbit) i prepararà el grup per a la dinàmica de presentació repartint retoladors i adhesius on hauran d'escriure el nom.

Presentació dels participants. Els participants s'hauran d'aixecar i formar parelles, aconsellant que s'agrupin amb persones amb qui no es coneguin gaire, que es presentaran mútuament (nom, fills, ocupació, etc.) durant uns 5 minuts, i cada persona escriurà el seu nom en un adhesiu i se l'enganxarà en un lloc visible. Després, el dinamitzador/a demanarà que retornin al seu lloc i cadascú presentarà la seva parella. Si al grup són senars, es podrà fer un trio perquè tothom pugui compartir amb algú altre la presentació. Si alguna persona arriba més tard, es podrà presentar ella mateixa, però, en tot cas, és important que tothom es presenti.

 Activitat 2_Informacions generals_Plantejament participatiu (5').

Finalitzades les presentacions la persona dinamitzadora explicarà breument algunes informacions generals que ajudaran a situar les persones que participen en el cicle de tallers:

- *L'objectiu del cicle de tallers* és reflexionar, compartir experiències, dubtes i estratègies sobre la cria dels fills i de les filles d'entre 3 i 6 anys per promoure la parentalitat positiva.
- *El programa consta de 6 sessions*, basades en la participació activa dels assistents, cada una de les quals estarà centrada en un tema que habitualment preocupa els pares i mares amb infants d'entre 3 i 6 anys. En la 6a sessió es comptarà amb un ponent convidat que aprofundirà en un tema concret a triar entre els següents:
 - Primers auxilis domèstics.
 - Jugant s'aprèn a viure (el joc com a eina educativa).
 - La prevenció de les relacions abusives.
 - Canvis i pèrdues en l'entorn familiar.
 - Afavorir la responsabilitat dels infants o sobreprotegir-los.
 - Alimentació saludable i mites alimentaris (prevenció dels trastorns del comportament alimentari).

S'informa que en finalitzar la segona sessió el grup haurà de decidir quin tema és el que més els interessa.

 Activitat 3_Expectatives_Dinàmica de descobriment (30').

La dinàmica es realitzarà en tres moments:

Individualment (5'). La persona dinamitzadora repartirà dues notes adhesives o dues targetes en blanc a cada participant perquè hi descriguin les qüestions següents (una en cada nota adhesiva o targeta):

Què us agradaria que us aportés venir a aquestes sessions?
Quines són les preocupacions que us agradaria compartir aquí?

Grups de 3/4 persones que no es coneguin (10'). Cada grup buscarà un espai i es posarà en cercle. Els membres del grup compartiran el que cada persona ha escrit individualment i en faran un recull per compartir en el grup gran. El dinamitzador o dinamitzadora haurà d'anar passant pels grups i escoltarà el que s'hi exposa, respondrà a dubtes, si cal, i es mostrarà disponible per si algun grup el/la necessita.

Grup gran (15'). El dinamitzador/a recollirà (en un power point, pissarra convencional o digital, paperògraf o cartolina grossa o mural de paper) totes les aportacions dels grups en dues columnes: **expectatives** i **preocupacions**.


Objectiu de la lectura de les expectatives i preocupacions:

- Afavorir la cohesió i la definició de l'objectiu del grup i dels seus membres.
- Iniciar la creació d'un clima de confiança i cooperació per compartir interessos, preocupacions, experiències i coneixements.
- Generar implicació i un marc de treball comú i propi del grup.
- Conèixer els interessos i les preocupacions comuns dels participants, així com l'encaix amb els continguts de les sessions.
- Aportar informació al dinamitzador/a sobre les expectatives inicials i si aquestes s'ajusten a les preocupacions expressades i a les sessions del cicle.

Finalitzada la lectura i classificació, el dinamitzador o dinamitzadora podrà fer un comentari sobre les temàtiques que centraran les diferents sessions i explicar que les dinàmiques seran prou flexibles per poder compartir neguits, experiències i recursos. Caldrà deixar clar que no són classes ni tampoc es donaran receptes tancades perquè les famílies i els infants no són robots i, per tant, cal que cada família ajusti les estratègies al seu context.

Activitat 4_Introducció a la temàtica_Plantejament participatiu (10').

El dinamitzador/a exposarà les idees clau del tema que centrarà la sessió: "l'afecte", i intentarà, a través de les expectatives i preocupacions detectades i a partir de preguntes obertes al grup, que els participants aportin quines són les seves inquietuds, quins aspectes els interessin més, els preocupen o que senzillament en voldrien parlar. La mateixa fitxa i la guia serviran com a elements base per ressaltar breument les idees clau.

Activitat 5_Autoconeixement, autoestima i afecte_Discussió de grups (40').

Primera ronda_Autoestima (20'). El dinamitzador o dinamitzadora demanarà als participants que facin grups de 3 o 4 persones per reflexionar, durant 10 minuts, entorn de tres preguntes vinculades a l'autoestima parental i a la pròpia percepció de ser pare o mare (vegeu el material didàctic, Activitat 5_S1). L'objectiu ha de ser extreure experiències comunes o complementàries per exposar-les.

– És difícil ser pare o mare? Per què?



Consideracions :

Aquesta pregunta pot afavorir compartir dubtes i angoixes dels participants, fent explícita l'experiència de comprovar que, en el fons, tothom té dubtes i inseguretats. En aquesta pregunta seria interessant comentar:

- la intencionalitat educativa que cal tenir present en el paper de pare i mare;
- la importància de valorar l'autoestima i la confiança dels pares i mares com a elements bàsics per exercir una parentalitat positiva;
- la importància i necessitat de suport familiar, de l'escola, d'altres pares i mares, de les xarxes socials, etc.

– Què li diríem a un amic o amiga que està a punt de ser mare o pare?



Consideracions :

Amb aquesta pregunta es pot valorar l'experiència acumulada com a pares i mares però, alhora, també reflexionar sobre la interiorització d'aquest bagatge. En aquesta pregunta seria interessant valorar:

- quins aspectes positius ens ha aportat ser pares i mares;
- quines experiències poden ser importants i positives de compartir amb altres pares i mares, tant en guanys com en pèrdues, en els àmbits personal, familiar, laboral i social.

– Com ens descriuríem com a mare o pare? La nostra manera és similar a la de la nostra pròpia mare o pare?



Consideracions :

Aquesta pregunta pot ajudar a iniciar un procés d'autoconeixement com a pares i mares, ja que habitualment no han pensat en ells com a tals. Si la resposta s'inicia en comparació de la seva pròpia experiència com a fills i filles, és més fàcil que la responguin. A més, planteja la possibilitat d'explicitar les pròpies pautes educatives: el perquè, el com i el què eduquem.

Durant aquesta estona el dinamitzador/a es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o responent a dubtes o consultes.

Després de 10 minuts, el dinamitzador o dinamitzadora demanarà que els grups, a través d'un representant, comparteixin amb la resta de participants les respostes treballades, les quals anirà anotant en una pissarra o paperògraf.

L'objectiu serà compartir les aportacions dels grups i veure les similituds o diferències en les respostes. El paper del dinamitzador/a serà el de dirigir el diàleg i la reflexió per fer emergir els aspectes clau objecte de la sessió.

Segona ronda_Afecte (20'). La persona dinamitzadora demanarà als participants que facin grups de 3 o 4 persones, diferents dels anteriors, per reflexionar durant 10 minuts més sobre dues qüestions relacionades amb la transmissió d'afecte als fills i filles i els elements bàsics a tenir en compte (vegeu el material didàctic, Activitat 5_S1). L'objectiu ha de ser extreure experiències comunes o complementàries per exposar-les.

– Com demostrem l'afecte a les nostres criatures? Ho fem cada dia? (No verbalment, verbalment, etc.).



Consideracions :

- Reflexionar sobre la importància de la interacció afectiva i la necessitat de les criatures d'afecte i reconeixement personal per fomentar positivament el seu desenvolupament i aprenentatges.
- Reconèixer el respecte i la confiança com a elements bàsics en la transmissió d'afecte.
- Adquirir consciència dels aspectes que en la quotidianitat faciliten o dificulten la transmissió d'afecte als fills i filles; valorar els efectes del reconeixement explícit de les qualitats i accions positives tant dels adults com dels infants.
- També caldrà remarcar, a través de les aportacions dels participants, la diferència entre afecte i sobreprotecció, confiança i deixar fer, i les seves conseqüències positives i negatives en el desenvolupament de les criatures.

Durant aquesta estona el dinamitzador/a es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o responen a dubtes o consultes.

Després de 10 minuts, el dinamitzador o dinamitzadora demanarà que els grups, a través d'un representant, comparteixin amb la resta de participants les respostes treballades, les quals anirà anotant en una pissarra o paperògraf. **L'objectiu** serà compartir les aportacions dels grups i veure les similituds o diferències en les respostes. El paper de la persona dinamitzadora serà dirigir el diàleg i la reflexió per fer emergir els aspectes clau objecte de la sessió.

Durant tota l'activitat la persona dinamitzadora haurà d'estar molt atenta a tots els participants per poder respondre, parafrasejar o remarcar el que diuen. És important que l'actitud sigui oberta, que no es faci comentaris valoratius, ni "molt bé" ni "molt malament", sinó que a partir de preguntes de l'estil "com t'has sentit?", o bé parafrasejant el que han dit, les famílies s'adonin què estan mostrant o ensenyant als seus fills amb algunes estratègies.



Activitat 6_Resum (10')_Plantejament participatiu.

Finalment, la persona dinamitzadora invitarà els participants a visionar un petit anunci: "**De cero a siempre**", on els protagonistes són els infants sol·licitant als pares i mares afecte i cura:

<https://www.youtube.com/watch?v=L1VX6pzm8as&feature=related>

Tot seguit, i partint del missatge de l'anunci, exposarà amb l'ajuda dels participants un **recull sobre les descobertes, idees, anècdotes** més rellevants que han sorgit durant la sessió i les aprofitarà per aprofundir en aspectes importants, encarar dubtes o proposar més interrogants. A fi de fomentar la participació es podrà fer una roda ràpida en què cadascú diu en una paraula o frase què li ha agradat més dels continguts tractats en la dinàmica anterior.



Tancament i/o propostes per a la sessió següent:

Tancament i recordatori (10'). Per finalitzar, es llançarà al grup una pregunta per valorar la sessió i el que se n'ha pogut extreure. Com que és la primera sessió, la idea serà pensar en una pregunta (no fer-ne una llista) en funció de com ha anat la sessió i dir-la perquè contesti la gent que així ho desitgi (en aquest tipus de tancaments, on s'ha de parlar sense gaire temps per pensar, s'ha de tenir present que es pot provocar incomoditat, per això la participació sempre serà voluntària).



Exemples de preguntes:

- *Amb una paraula, què us emporteu de la sessió d'avui? (poden sortir paraules com: calma, compartir, tranquil·litat, dubtes, etc.).*
- *Durant la sessió hem anat compartint idees, experiències; molt breument. Què us sembla que podria ser útil després de la sessió d'avui? Què us ha semblat més complicat?*
- *Quina idea o estratègia us agradaria tenir més present o utilitzar?*

Per acomiadar-se en aquesta primera sessió, el dinamitzador/a demanarà als participants com s'han trobat en el grup, si els ha interessat, i haurà de manifestar explícitament que s'ha trobat molt bé en el grup (si és així); acomiadar-se del grup en general i tenir una paraula, un toc a l'esquena, una mirada o un somriure per a cadascú.

Agrair la participació a totes les persones i recordar la data, l'hora i la temàtica de la sessió següent: **l'autonomia i l'autoritat**, suggerint als assistents que portin pensades situacions o anècdotes en relació amb aquests temes per poder reflexionar des de les seves realitats. Si cal, endreçar les cadires i fomentar que tothom hi participi. Situar-se a prop de la sortida per acomiadar-se o rebre comentaris d'alguna família. Mostrar-se disponible i no recollir les coses personals fins al final.



Recursos:

Material

- Etiquetes grans i retoladors per posar-hi el nom dels participants (**Activitat 1_S1**).
- Notes adhesives o targetes en blanc per omplir amb expectatives i preocupacions (**Activitat 3_S1**).
- Notes adhesives o targetes en blanc per omplir de l'**Activitat 3_S1**.
- Fotocòpies de les preguntes a respondre de l'**Activitat 5_S1**.
- Fulls en blanc i bolígrafs.
- Ordinador i equip de projecció, paperògraf i/o pissarra.

Espai

- Seients movibles per poder fer grups.



Material didàctic:

Activitat 5_S1 per contestar.

AUTOESTIMA:

És difícil ser pare o mare? Per què?

.....

Què li diríem a un amic o amiga que està a punt de ser mare o pare?

.....

Com ens descriuríem com a mare o pare? La nostra manera és similar a la de la nostra pròpia mare o pare?

.....

AFECTE:

Com demostrem l'afecte a les nostres criatures? Ho fem cada dia? (No verbalment, verbalment, etc.)

.....

2. Fitxa Sessió 2: “Ho he provat tot, però no em fa cas!”

2.1. Contextualització



Descripció:

La sessió se centra en el **binomi autonomia-autoritat** com a estratègia educativa fonamental per crear contextos on l'infant es desenvolupi amb llibertat però, alhora, amb límits clars.

Els infants de 3 a 6 anys comencen a ser molt més autònoms, a sentir-se més segurs de si mateixos, a voler explorar i també a dir-hi la seva. És durant aquesta etapa que l'infant va coneixent les seves possibilitats i les reclama. Per tant, és el moment en el qual **s'inicia un ajust més afinat entre l'autonomia de l'infant i l'autoritat parental**.

S'aprofundirà en la reflexió sobre com promoure una major **“llibertat d'acció” de les criatures**, però sempre a partir de l'establiment d'uns **límits clars, plausibles i sostenibles en el temps**.



Objectius:

- Compartir entre pares i mares criteris vinculats a l'exercici d'una parentalitat positiva: transmetre la necessitat d'afecte i d'una comunicació fluida amb els fills i filles, actituds assertives i empàtiques.
- Reconèixer estratègies que puguin ser útils per a la tasca parental a l'hora de fomentar l'autonomia dels infants de manera respectuosa, amb autoritat i evitant l'autoritarisme.
- Fer conèixer als pares i les mares els elements per a una autoritat competent i positiva, que orienti, acompanyi i posi límits, amb afecte, confiança i respecte.



Idees clau:

- **L'autonomia** és imprescindible per al desenvolupament físic, psicològic i emocional de l'infant.
- **L'autoritat versus l'autoritarisme**: cal que els pares i les mares exerceixin el seu rol i, per tant, és important que tinguin autoritat davant els infants. Aquesta autoritat no vol dir imposar, sinó que es basa a establir un context organitzat: de manera que l'infant pugui tenir autonomia i, alhora, marcar límits, pocs i ben clars. Es tracta d'ajudar les criatures a **saber el què i el com** per poder actuar en un context limitat, però amb marges amplis.
- **La comunicació positiva** és bàsica per establir relacions harmòniques en la família. Per tant, cal ser conscients del llenguatge verbal i no verbal que s'utilitza amb les criatures. Moltes vegades es diu molt amb un gest, una mirada, etc.
- La importància de ser **coherents en l'educació amb els infants**: els adults han de tenir coherència a l'hora de marcar límits i fomentar l'autonomia, no poden dir una cosa i fer-ne una altra. Per exemple, dir-li cridant a l'infant que no cridi.

2.2. Desenvolupament



Benvinguda i plantejament inicial:

És important arribar amb prou temps per preparar el material i la sala (cadires en cercle, perquè tots els participants es puguin veure), i rebre cada família amb una actitud positiva i amable. Recordar-se de cridar pel nom els participants sempre que sigui possible.

Inici (15'). S'iniciarà la sessió donant la benvinguda i preguntant si, arran de l'anterior sessió, algú ha pogut posar en pràctica alguna de les estratègies que van anar sorgint o vol compartir algun canvi iniciat. També es recolliran els dubtes o dificultats que hagin pogut sorgir durant aquest temps. El temps variarà en funció de la participació de les famílies.



Dinàmiques durant la sessió:

Les dinàmiques que aquí es proposen són un suggeriment que s'ha d'ajustar i adaptar al grup amb qui s'està treballant, als seus interessos i a la dinàmica pròpia que es generarà durant la sessió.

 Activitat 1_Introducció a la temàtica (10').

El dinamitzador o dinamitzadora exposarà les idees clau del tema que centrarà la sessió: “**l'autonomia i l'autoritat**”, preguntant al grup quins aspectes els interessin més, els preocupin o senzillament voldrien parlar-ne, i proposarà una dinàmica grupal. La mateixa fitxa i la guia serviran com a elements base per ressaltar breument les idees clau.

 Activitat 2_Binomi autonomia-autoritat_Anàlisi de cas (45').

El dinamitzador/a organitzarà grups de 4 persones (es demanarà als participants que, si és possible, escullin persones amb qui encara no hagin treballat). Cada grup buscarà un espai i es posarà en cercle.

Petits grups (15'). Es reparteix una petita descripció del cas a analitzar (vegeu el material didàctic, **Activitat 2_ S2 per comentar**), una per a cada grup (per crear la necessitat de compartir i relacionar-se). Dins del grup s'escull algú que llegeixi la situació i entre tots hauran de pensar i respondre a les preguntes que s'hi plantegen. Durant aquesta estona el dinamitzador o dinamitzadora es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o respondent a dubtes o consultes.

Gran grup (30'). Acabada la primera part, cada grup exposarà el que ha anat posant en el full:

- (15'). S'iniciarà el debat amb tots els grups respondent a la primera pregunta i es comentarà, i després la segona. És molt important la reflexió que es faci en cada una de les respostes, vinculant-la amb l'autonomia de l'infant i l'establiment de límits per part dels pares i mares.
- (15'). Cada grup llegirà les noves propostes aportades a la resolució de la situació, i el dinamitzador/a les escriurà en una pissarra o paperògraf (o bé ho recollirà en un ordinador amb equip de projecció).

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

- Els aspectes bàsics que influeixen en el foment de l'autonomia dels fills i filles: temps, oportunitats, confiança, opcions i acceptació dels errors.
- Les estratègies per afavorir l'exercici d'una autoritat positiva per part dels pares i mares: autoestima i confiança parental, afecte i comprensió, comunicació assertiva, coherència, constància, fermesa i flexibilitat.
- La interrelació existent entre els dos conceptes: la importància de fomentar l'autonomia i la iniciativa en els fills i filles per a un bon desenvolupament i autoestima positiva, i la necessitat d'uns referents que els transmetin seguretat i confiança per al seu aprenentatge.
- L'experimentació conseqüències positives i negatives de les accions com a eina alternativa als càstigs i premis.

 Activitat 3_Dinàmica de treball_Joc de representació (15').

Finalitzada l'anàlisi del cas, la persona dinamitzadora demanarà la participació de dos voluntaris per representar una seqüència alternativa de la història (vegeu el material didàctic **Activitat 2_ S2 per representar**). Al llarg d'aquesta representació s'aniran matisant els conceptes treballats al llarg de la sessió i, alhora, s'aprofundirà en com establir una **comunicació assertiva**.

 Activitat 4_Resum_Plantejament participatiu (15').

Finalment, el dinamitzador/a convidarà els participants a visionar un petit vídeo:

“**La importancia de establecer unos límites a los niños**” (1'47'’):

<http://www.youtube.com/watch?v=AC7x-OvWK2U>.

Tot seguit, i partint dels conceptes sorgits en el vídeo, el dinamitzador/a exposarà, amb l'ajuda dels participants, un **recull sobre les descobertes, idees, anècdotes** més rellevants que han sorgit durant la sessió i les aprofitarà per remarcar aspectes importants, encetar dubtes o proposar més interrogants. A fi de fomentar la participació es podrà fer una roda ràpida en què cadascú diu en una paraula o frase que li ha agradat més dels continguts tractats en la dinàmica anterior.

 Activitat 5_Escollir el tema de la sessió 6a (10').

La persona dinamitzadora recordarà els temes a escollir i demanarà una votació de preferències per escollir la temàtica monogràfica de l'última sessió d'entre:

- Primers auxilis domèstics.
- Jugant s'aprèn a viure (el joc com a eina educativa).
- La prevenció de les relacions abusives.
- Canvis i pèrdues en l'entorn familiar.
- Afavorir la responsabilitat dels infants o sobreprotegir-los.
- Alimentació saludable i mites alimentaris (prevenció dels trastorns del comportament alimentari).

 Tancament i/o propostes per a la sessió següent:

Tancament (10'). Es proposarà acabar la sessió compartint alguna idea, propòsit de millora, canvi o consolidació. Si cal es podrà fer una **pregunta oberta**: "Què destacaríeu del que s'ha dit avui?", o bé es demanarà que cadascú (sense forçar) amb una paraula o frase curta digui amb què es queda de les dues sessions dedicades a les relacions entre pares i fills. Si encara hi ha persones que no volen participar en aquests moments de tancament, s'ha de respectar i, per tant, deixar que siguin moments més lliures i no anar demanant respostes a tots els participants.

Per acomiadar-se: agrair la participació a totes les persones i recordar la data, l'hora i la temàtica de la sessió següent: **responsabilitats i resolució de conflictes**. Si cal, endreçar les cadires i fomentar que tothom hi participi. Situar-se a prop de la sortida per acomiadar-se o rebre comentaris d'alguna família. Mostrar-se disponible i no recollir les coses personals fins al final.

 Recursos:**Material**

- Etiquetes grans i retoladors per posar-hi el nom dels participants.
- Fotocòpies de la situació i preguntes de l'**Activitat 2_S2 per contestar**.
- Fotocòpia de la situació a representar de l'**Activitat 2_S2**.
- Vídeo de l'**Activitat 4_S2**.
- Fulls en blanc i bolígrafs.
- Ordinador i equip de projecció, paperògraf i/o pissarra.

Espai

- Seients movibles per poder fer grups.

**Material didàctic:**

Activitat 2_S2 per contestar.

L'Alba

L'Alba, de 4 anys, i la seva mare han arribat al parc on acostumen a anar. La mare s'ha assegut en un banc i comença a mirar una revista. L'Alba se'n va a pujar a un gronxador i després s'allunya fins a un lloc en què la seva mare gairebé no pot veure-la.

Mare (cridant): *Alba, no te'n vagis tan lluny! Vine cap aquí!*

L'Alba no li fa cas i segueix on està.

Mare (cridant més fort): *Alba, què t'he dit?! Vine cap aquí o ens n'anem a casa!*

L'Alba s'acosta una mica al lloc on hi ha la seva mare. La mare segueix mirant la revista i l'Alba torna a allunyar-se més enllà. La mare no se n'adona fins més tard.

Mare (cridant): *Alba, què fas allà?! Vine cap aquí ara mateix!*

L'Alba no li fa cas.

La mare segueix entretinguda amb la revista i deixa que la nena es quedi on està.

Reflexions i propostes alternatives:

- Quin aprenentatge s'està afavorint en l'Alba? S'està afavorint la seva autonomia?
- Què transmet la mare? Per què actua així?
- Quines accions alternatives caldria portar a terme perquè l'Alba fes cas a la seva mare, mantenint la seva autonomia i llibertat?

Paraules clau: establiment de normes i límits, comunicació assertiva, establiment i acompliment de conseqüències, flexibilitat.

 Activitat 2_ S2 per al dinamitzador/la.
Reflexions i noves propostes:

L'Alba, de 4 anys, i la seva mare han arribat al parc on acostumen a anar. L'Alba vol anar ja a pujar al gronxador però, abans, la seva mare li diu amb tranquil·litat:

Mare: Alba, pots jugar al parc tant com vulguis, però sense allunyar-te d'on hi ha el gronxador perquè jo pugui veure't i no hagi de preocupar-me (**establiment de normes i límits + missatge-jo**).

Si t'allunyes d'on hi ha el gronxador ens n'haurem d'anar a casa, així que has d'escollir entre no allunyar-te o marxar a casa. D'acord? (**establiment de conseqüències coherents**).

Has entès el que t'he dit? Repeteix-ho per veure que sí que m'has entès.

Alba: Que no me'n vagi d'on hi ha el gronxador.

Mare: I per què?

Alba: Perquè puguis veure'm i no et preocupis.

Mare: I què passarà si t'allunyes?

Alba: Que ens n'anirem a casa.

Mare: D'acord. Ja pots anar a jugar.

L'Alba corre a pujar al gronxador i la mare comença a mirar una revista. Al cap d'una estona s'adona que la nena s'ha allunyat del lloc que li havia dit. S'aixeca, va fins on hi ha l'Alba, li dona la mà, i li diu amb tranquil·litat mirant-la als ulls:

Mare: Alba, la mare t'ha dit que podies jugar al parc, però sense allunyar-te d'on hi ha el gronxador perquè pugui veure't i no hagi de preocupar-me (**normes, límits, missatge-jo**).

I haves d'escollir entre no allunyar-te o anar a casa (**conseqüències**).

Com que has escollit allunyar-te, ens n'anem a casa (**aplicació de les conseqüències**).

L'Alba no vol anar-se'n i mentre caminen, la nena insisteix que la deixi jugar una estona més perquè no tornarà a allunyar-se.

Mare: Estàs segura que no tornaràs a allunyar-te?

Alba: Sí.

Mare: D'acord, confiaré en el que em dius. Però si tornes a allunyar-te ens n'anirem a casa (**flexibilitat en l'aplicació de les conseqüències**).

La nena corre a jugar i a pujar al gronxador, i la mare torna a mirar la revista. Al cap d'una estona observa que la nena ha tornat a allunyar-se del lloc acordat. Recull les seves coses, s'aixeca, va al lloc on hi ha l'Alba, l'agafa tranquil·lament de la mà i li diu, mirant-la als ulls:

Mare: Alba, hem d'anar a casa ja perquè no has fet el que havíem acordat.

L'Alba no vol anar-se'n.

Mare: Alba, la mare t'ha dit que haves d'escollir entre no allunyar-te o anar a casa. Has escollit allunyar-te altra vegada, així que ara hem d'anar a casa (**aplicació de les conseqüències**).

3. Fitxa Sessió 3: “Vols dir que ja està ordenat?”

3.1. Contextualització



Descripció:

La sessió se centra en les **dinàmiques familiars**, concretament, en els **hàbits, la participació i les responsabilitats** en la vida quotidiana com a instruments bàsics per crear un clima familiar favorable. Aquesta temàtica està íntimament relacionada amb les anteriors: autonomia, afecte i autoritat.

Se subratllarà amb les famílies la importància dels **adults com a models en la resolució dels conflictes** (comunicació, assertivitat i empatia), i com potenciar la participació i l'assoliment d'acords dialogats amb els infants.

Per tant, s'aprofundirà en la vida familiar, en la participació de les criatures en les activitats de la vida quotidiana i en com fomentar el seu aprenentatge amb l'acompanyament adult, així com en **la gestió dels conflictes** que suposa la convivència i les expectatives oposades entre adults i infants.



Objectius:

- Valorar amb els pares i mares la importància de fomentar la participació i les responsabilitats de les criatures en les activitats de la vida quotidiana familiar, així com compartir estratègies per assolir-ne l'aprenentatge.
- Aprofundir en el reconeixement de les causes i en la gestió de conflictes que es donen en la convivència familiar.
- Reflexionar sobre la importància dels models parentals, les emocions, l'escolta, l'empatia i l'assertivitat com a elements a posar en pràctica per a la resolució de conflictes.

Idées clau:

- La **convivència familiar de qualitat** és determinada per la quantitat de temps que es passa els uns amb els altres i com s'interactua durant aquest temps conjunt. Així, com que el temps és finit i la conciliació laboral i familiar és complicada, cal triar i mesurar quin tipus de vivències prioritzem i a quines renunciem.
- **Quan l'infant participa se sent inclòs**, se sent útil i capaç perquè és part de “l'equip humà” que conviu i col·labora a fer millor, més còmoda i agradable la vida en família. Percep que els adults creuen en la seva capacitat, s'afirma en la seva autoestima i no té necessitat de cridar l'atenció d'altres maneres per afirmar la seva personalitat.
- És important **involucrar l'infant en la vida quotidiana** fent-lo participar progressivament de totes **les activitats i hàbits fonamentals** relacionats amb la cura personal (rentar dents, pentinar, vestir-se), l'alimentació (menjar autònomament, parar taula), els encàrrecs (participar en la llista de la compra, buscar aliments a la botiga), les tasques domèstiques (treure la pols, portar la roba bruta al cistell, ordenar), etc.
- És molt important fomentar la **participació guiada**, tenint en compte que les necessitats, els interessos i la noció del temps dels adults són diferents que els dels infants.
- Les situacions de conflicte són oportunitats per: revisar, canviar, millorar i, sobretot, acollir sentiments i emocions com la frustració, l'enuig, la ràbia, la satisfacció, l'alegria, etc.; emocions que, quan s'accepten, permeten aprendre a gestionar les situacions de manera més efectiva. Per tant, els conflictes són oportunitats per adquirir estratègies i millorar les dinàmiques familiars.
- Per **gestionar els conflictes** cal control emocional, desenvolupar actituds d'escolta, empatia i assertivitat.

3.2. Desenvolupament



Benvinguda i plantejament inicial:

És important arribar amb prou temps per preparar el material i la sala (cadires en cercle perquè tots els participants es puguin veure), i rebre cada família amb una actitud positiva i amable. Recordar-se de cridar pel nom els participants sempre que sigui possible.

Inici (15'). S'iniciarà la sessió donant la benvinguda i preguntant si, arran de les anteriors sessions, algú ha pogut posar en pràctica alguna de les estratègies que van anar sorgint o vol compartir algun canvi iniciat. També es recolliran els dubtes o dificultats que hagin pogut sorgir durant aquest temps.

Dinàmiques durant la sessió:

Les dinàmiques que aquí es proposen són un suggeriment que s'ha d'ajustar i adaptar al grup amb qui s'està treballant, als seus interessos i a la dinàmica pròpia que es generarà durant la sessió.

Activitat 1_Participació guiada_Joc de simulació (20').

Per introduir la temàtica de la sessió de forma participativa, el dinamitzador o dinamitzadora proposarà fer un vaixell de paper. Segurament, alguns dels participants en sabran, però d'altres no o no ho recordaran. En funció de les persones “expertes” es faran parelles o petits grups per ensenyar-se els uns als altres a fer-ho. Si ningú ho recorda, serà el dinamitzador/a qui donarà les instruccions i acompanyarà els participants en la creació del vaixell o bé podrà canviar la figura de papiroflèxia per aquella que més pares sàpiguen fer (ocell o trencaclosques, per exemple). Una vegada fet el vaixell (o la figura de paper finalment escollida), es reflexionarà sobre les sensacions viscudes entorn de les qüestions següents:

- Com ens hem sentit?
- Les ajudes han estat útils? O hauríem preferit que ens indiquessin d'alguna altra manera?
- Com ens hauríem sentit si, davant d'una dificultat, “la persona experta” hagués agafat el vaixell en construcció i ho hagués fet ell mateix sense explicacions?



Els aspectes importants que han de sorgir són:

- La importància de fer partícips els fills i filles de les activitats quotidianes per fomentar la seva autonomia i autoestima, així com el valor que suposa complir amb les responsabilitats que van assumint.
- El paper fonamental de pares i mares com a models en la realització de les tasques quotidianes, i com a figures d'acompanyament en l'aprenentatge per part dels fills i filles: participació guiada.

Activitat 2_Introducció a la temàtica (10').

La persona dinamitzadora exposarà les idees clau del tema que centrarà la sessió: “**Responsabilitats i resolució de conflictes**”, enllaçant amb els conceptes comentats en la dinàmica anterior i preguntant al grup quins aspectes els interessin més, els preocupen o senzillament en voldrien parlar. La mateixa fitxa i la guia serviran com a elements base per ressaltar breument les idees clau.

Activitat 3_Participació en les tasques quotidianes_Discussió de grup (40').

Primera ronda (15'). Els participants hauran de formar grups de 3 persones. Cada grup ha de pensar, comentar i escriure en tres targetes tres aspectes en relació amb la col·laboració dels fills i de les filles en la vida quotidiana:

- Quines activitats fan els nostres fills i filles a casa?
- Quines dificultats trobem a l'hora de fer participar les criatures en la vida quotidiana?: cura personal, alimentació, ordre, neteja, compres, encàrrecs, maletes, motxilla, roba bruta, etc.
- Quines alternatives es podrien proposar per millorar la participació?

Durant aquesta estona el dinamitzador/a es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o responenent a dubtes o consultes.

Dinàmica en grup gran (25'). El dinamitzador/a disposarà tres cartolines (o bé tres columnes a la pissarra o paperògraf): una per a les **activitats**, l'altra per a les **dificultats** i, la tercera, per a les **alternatives**. Tot seguit es demanarà als participants que es reagrupin en grup gran i, alhora, que un representant de cada grup posi les targetes que han treballat a la columna corresponent. A partir de les aportacions, la persona dinamitzadora convidarà els participants a revisar i reflexionar sobre els tipus d'activitats que el grup afavoreix en els seus infants, les dificultats que troben, fent emergir pautes alternatives i valorant **el paper educatiu de l'acompanyament de l'adult en les activitats** (la participació guiada).

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

- Valorar les activitats que els infants de 3 a 6 anys poden realitzar i les responsabilitats que poden assumir en la convivència familiar: cura personal, alimentació, ordre, neteja, compres, encàrrecs, maletes, motxilla, roba bruta, etc.
- Compartir estratègies que afavoreixen l'aprenentatge de les activitats quotidianes: participació guiada, foment de la motivació intrínseca a través d'elogis i atenció als sentiments positius que es generen, etc., i anàlisi de les causes que el poden dificultar: actituds negatives dels pares envers aquestes activitats, no fomentar la participació dels fills i filles, etc.
- Aplicar models alternatius als premis i càstigs com a models educatius per a l'aprenentatge de la responsabilitat i l'autodisciplina.

**Activitat 4_ Gestió de conflictes_Plantejament participatiu (25').**

El dinamitzador/a iniciarà un espai de reflexió sobre la resolució de conflictes, demanant als participants que pensin en situacions de conflicte amb els seus fills i filles que estiguin experimentant i que valorin si les qüestions que es plantegen podrien ajudar a resoldre-les.

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

1. Identificar el problema entre les parts (pare/mare i fills/es), tenint en compte els diferents punts de vista.
2. Proposar solucions per a cada part i escollir-ne una que sigui adequada per a totes elles.
3. Decidir què farà cada part per posar en pràctica aquesta solució i proposar les conseqüències que s'aplicaran si alguna de les parts no compleix el que s'ha acordat. Aquestes conseqüències han de ser proporcionades i lògiques amb la situació que s'està tractant.
4. Posar en pràctica la solució i analitzar si funciona. A vegades pot ser necessari fer alguns ajustaments en els acords que s'han pres.

**Quan els processos de negociació no funcionen pot ser per alguna de les causes següents:**

- Complir només a vegades allò que s'ha acordat o aplicar les conseqüències només a vegades.
- Parlar massa.
- Escollir un moment no apropiat.
- No confiar en l'altre.

L'objectiu de la persona dinamitzadora serà fer un repàs dels conceptes, experiències i alternatives compartides al llarg de les tres sessions.

**Tancament i/o propostes per a la sessió següent:**

Tancament (10'). El dinamitzador/a presentarà la propera sessió relativa a l'educació afectiva i els rols de gènere, i proposarà acabar la sessió compartint alguna idea, propòsit de millora, canvi o consolidació. Si cal, es podrà fer una pregunta oberta: "Què destacaríeu del que s'ha dit avui?".

Per acomiadar-se: agrair la participació a totes les persones i recordar la data, l'hora i la temàtica de la sessió següent: l'educació afectiva i els rols de gènere. Si cal, endreçar les cadires i fomentar que tothom hi participi. Situar-se a prop de la sortida per acomiadar-se o rebre comentaris d'alguna família. Mostrar-se disponible i no recollir les coses personals fins al final.

**Recursos:****Material**

- Etiquetes grans i retoladors per posar-hi el nom dels participants.
- Fulls de paper per fer la figura de papiroflèxia de l'**Activitat 1_S3**.
- Notes adhesives o targetes de tres colors diferents, un per a cada pregunta, de l'**Activitat 3_S3**.
- Fulls en blanc i bolígrafs.
- Pissarra, paperògraf o tres cartolines (**Activitat 3_S3**).
- Ordinador i equip de projecció.

Espai

- Seients movibles per poder fer grups.

4. Fitxa Sessió 4: “Als nens els cotxes i a les nenes les nines?”

4.1. Contextualització



Descripció:

Sessió centrada en l'**educació afectiva** perquè en aquesta etapa es desenvolupa més a fons el descobriment propi i de l'altre. Els infants comencen a conèixer i a dominar el seu cos, s'adonen de les diferències per raó de sexe, però també per raó de gènere. En aquest procés el model i l'acompanyament de les famílies és molt important per a les actituds que l'infant pot desenvolupar en etapes posteriors.

Es parlarà dels **rols familiars, de la coresponsabilitat i de les diferències de gènere**, i de com en tots aquests aprenentatges els infants prenen els adults com a models.

A part, el centre d'atenció seran **les emocions que generen el descobriment propi i de l'altre**, per part de l'infant en aquesta franja d'edat, i en com s'inicia **la identitat de gènere**.



Objectius:

- Valorar, com a pares i mares, el paper de l'educació afectiva en la descoberta d'un mateix i dels altres per part dels fills i filles.
- Aprofundir en l'educació afectiva: en les formes d'afecte i en els comportaments i actituds, cap a un mateix i cap als altres, que es transmeten en el nucli familiar.
- Analitzar les diferències de gènere, tenint en compte els adults com a models principals, i prendre consciència dels estereotips i la discriminació que poden crear.

Idees clau:

- L'educació afectiva **implica ensenyar i mostrar valors i actituds** sobre el cos, els sentiments, els rols sexuals i de gènere, sense obviar la importància del propi jo. És un procés que s'inicia des del naixement i, per tant, va més enllà d'intervencions puntuals que es poden fer en moments concrets.
- En aquesta etapa l'infant descobreix la **diferència entre els dos sexes**, els nens i les nenes. Aquest nou coneixement activa la seva **curiositat**, en moments de canvi de roba, del bany, d'anar al lavabo, etc. En aquest aspecte, cal **transmetre que totes les parts del cos són importants** en la seva justa mesura i, per tant, és lògic que els infants s'autodescobreixin.
- Cal mostrar afecte de diferents maneres, però sobretot amb **contacte físic**. Les abraçades, els petons són molt importants tant per als infants com per als adults, així com les paraules i les mirades amoroses.
- **Els infants capten l'associació directa i inequívoca d'algunes tasques amb un determinat progenitor**. Els pares i mares actuen com a models tant pel que fan com per les actituds que mostren.
- És important ser conscients dels **adults com a models** a l'hora de transmetre actituds i valors en funció del gènere, sovint no expressades amb paraules, però sí en elements quotidians, com les feines de casa.

4.2. Desenvolupament



Benvinguda i plantejament inicial:

És important arribar amb prou temps per preparar el material i la sala (cadires en cercle, perquè tots els participants es puguin veure), i rebre cada família amb una actitud positiva i amable. Recordar-se de cridar pel nom els participants sempre que ens sigui possible.

Inici (10'). S'iniciarà la sessió donant la benvinguda i preguntant si, arran de les sessions anteriors, algú ha pogut posar en pràctica alguna de les estratègies que van anar sorgint o vol compartir algun canvi iniciat. També es recolliran els dubtes o les dificultats que hagin pogut sorgir durant aquest temps.



Dinàmiques durant la sessió:

Les dinàmiques que aquí es proposen són un suggeriment que s'ha d'ajustar i adaptar al grup amb qui s'està treballant, als seus interessos i a la dinàmica pròpia que es generarà durant la sessió.

 Activitat 1_Dinàmica en parelles_Mètode vivencial (30').

Massatges (10'). A fi d'introduir la temàtica de la sessió, el dinamitzador/a proposarà fer una petita activitat de "massatge" a l'esquena, que els participants també podran fer a casa amb les seves criatures. Es crearan parelles (si són senars, el dinamitzador/a podrà participar-hi). Cada parella agafarà un sobre. Dins del sobre hi haurà una petita cartolina amb les instruccions per fer a la seva parella: "Fes un pastís a l'esquena", "Fes una pizza a l'esquena", "Planta unes flors a l'esquena", "Fes un quadre a l'esquena".

Les parelles tindran a la seva disposició una sèrie d'objectes quotidians que podran utilitzar per fer els "massatges". La persona que "rebi" el massatge haurà d'endevinar quina acció es vol representar amb el massatge (fer un pastís, pintar un quadre, etc.). Si ho endevinen, podran demanar un nou sobre a la persona dinamitzadora. A la meitat del temps, es demana que es faci un canvi i les persones que feien el "massatge" passen a rebre'l.

Reflexió en grup gran (20'). El dinamitzador o dinamitzadora iniciarà una petita posada en comú sobre les sensacions viscudes. Per fer-ho plantejarà dues preguntes:

- Com us heu sentit?
- Quins aspectes relacionats amb el descobriment propi i de l'altre podrien identificar en l'activitat?

 Activitat 2_Introducció a la temàtica (10').

El dinamitzador o dinamitzadora, sobre la base de les reflexions que acaben de sorgir durant la primera dinàmica, exposarà les idees clau del tema que centrarà la sessió: **"L'educació afectiva i els rols de gènere"**, i preguntarà als participants quins aspectes els interessin més, els preocupen o senzillament voldrien parlar-ne. La mateixa fitxa i la guia serviran com a elements base per ressaltar breument les idees clau que ajudin a centrar el marc de la temàtica a treballar.

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

- Els significats del contacte i les emocions que produeix i que pot transmetre.
- La incomoditat de la proximitat en la interacció amb les persones properes o estranyes: possiblement a l'inici més incòmodes, si no coneixen les seves parelles. Aquesta és una bona ocasió per parlar de com se senten els infants quan alguna persona que no coneixen gaire els abraça efusivament i els fa petons, o quan els progenitors insisteixen perquè els seus fills o filles facin petons a les visites.
- La consciència i el reconeixement del cos propi i de l'altre a través de la seva exploració: sensacions visuals, tàctils i olfactives.

 Activitat 3_L'afectivitat i la sexualitat_Anàlisi de cas (30').

Discussió en petit comitè (10'). El dinamitzador/a demanarà als participants que tornin a formar grups de 3 o 4 persones i els repartirà un full en el qual s'exposa una situació per analitzar (vegeu el material didàctic **Activitat 3_S4 per comentar**). Dins del grup s'escull algú que llegeixi la situació i entre tots hauran de pensar i respondre a la qüestió que s'hi planteja.

Durant aquesta estona el dinamitzador o dinamitzadora es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o respondent a dubtes o consultes.

Resolució en grup gran (20'). A fi de posar en comú les reflexions i propostes d'acció en els grups de treball petits, el dinamitzador/a demanarà als participants que es reagrupin en grup gran i comparteixin les aportacions realitzades en la situació.

El paper del dinamitzador serà, partint de l'anàlisi de la situació, dirigir el diàleg i la reflexió per fer aflorar i compartir aquelles qüestions sobre l'afectivitat i la sexualitat que es donen entre els 3 i 6 anys.

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

- L'educació afectiva i sexual, quan, com i per què? Els pares com a model?
- El descobriment de les diferències entre jo i els altres, entre els nens i les nenes, entre els infants i els adults.
- Elements de l'educació afectiva: valors i actituds sobre el cos, els sentiments, la interacció afectiva, els rols de gènere.
- Compartir experiències i diferents alternatives davant les situacions més comunes en aquesta etapa vital en relació amb el cos i a l'inici de les preguntes sobre aspectes relacionats amb l'afectivitat i la sexualitat.

Activitat 4_Rols de gènere_Plantejament participatiu (30').

Discussió en petit comitè (10'). El dinamitzador/a demanarà als participants que tornin a formar grups de 3 o 4 persones, si pot ser diferents dels anteriors, i els demanarà que facin una llista, més o menys consensuada, amb totes les tasques de la llar responsabilitat de les mares, els pares i els fills i filles, i aquelles que són compartides habitualment entre els dos gèneres: comprar, fer el llit, llençar escombraries, estendre i recollir roba, planxar, regar les plantes, arreglar coses que s'han trencat,

netejar, cosir, donar menjar als animals, pintar, cuinar, conduir, ordenar factures, acompanyar al metge, supervisar els deures, ordenar el bany, etc.

Durant aquesta estona el dinamitzador o dinamitzadora es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o responent a dubtes o consultes.

Resolució en grup gran (20'). El dinamitzador/a iniciarà un debat a partir del qual els participants han escrit sobre les responsabilitats en la llar. Per facilitar l'anàlisi i la visualització dels resultats, el dinamitzador/a dibuixarà cinc columnes o apartats en una pissarra o paperògraf: **mare, pare, fill, filla, compartit**.



Els aspectes importants que han de sorgir són:

- La creació de la identitat de gènere.
- La identificació dels estereotips de gènere presents en la vida quotidiana.
- Els pares i mares com a models de coresponsabilitat.



Tancament i/o propostes per a la sessió següent:

Tancament (10'). Es proposarà acabar la sessió compartint alguna idea, propòsit de millora, canvi o consolidació. Si cal es podrà fer una pregunta oberta: "Què destacaríeu del que s'ha dit avui?"; "Quina idea voleu tenir present i quin repte us proposeu?".

Per acomiadar-se: agrair la participació a totes les persones i recordar la data, l'hora i la temàtica de la sessió següent: **el joc dins i fora de l'escola**. Si cal, endreçar les cadires i fomentar que tothom hi participi, i situar-se a prop de la sortida per acomiadar-se o rebre comentaris d'alguna família. Mostrar-se disponible i no recollir les coses personals fins al final.



Recursos:

Material

- Etiquetes grans i retoladors per posar-hi el nom dels participants.
- Sobres amb les instruccions escrites a dins en un petit full que digui: "Fes una pizza a l'esquena.", "Fes un pastís a l'esquena.", "Planta una planta...", "Dibuixa un quadre...". Hi ha d'haver més sobres que parelles, per si una parella acaba abans i pot agafar-ne un altre.
- Equip de música, ordinador portàtil, o bé equip de projecció, i música relaxant o divertida (si es creu oportú, es pot posar durant el massatge).
- Una caixa que es disposarà al mig de la sala amb material quotidià: pinzells de diferents mides, pilotes, plomes, rodets, cotxes, llapis, culleres, mocadors, etc.
- Algun material per posar a terra, com una tela grossa, per si hi ha persones que s'hi volen estirar, tot i que l'activitat està pensada perquè qui rebi el "massatge" estigui assegut.
- Fotocòpies del cas i la qüestió per comentar de l'**Activitat 3_S4**.
- Guia de fonaments i reflexions per al dinamitzador/a de l'**Activitat 3_S4**.
- Fulls en blanc i bolígrafs.
- Ordinador i equip de projecció, paperògraf i/o pissarra.

Espai

- Seients movibles per poder fer grups.



Material didàctic:

Activitat 3_ S4 per comentar.

Situació:

"Fa dies va venir la família del meu germà a dinar a casa. Tenen dos fills d'edats semblants als nostres, entre quatre i sis anys. Després de dinar, mentre fèiem la sobretaula, van anar a jugar a la seva habitació. Passada una estona, i vist que no feien gaire soroll, vaig treure el cap per veure què feien i em va sorprendre veure que la meva filla li estava tocant els genitals al seu cosí, mirant-se mútuament amb expressió encuriosida. Em vaig quedar tan parada que no vaig saber com actuar, i vaig tornar cap al menjador a comentar-ho amb els altres."

- Com hauria d'actuar?

.....



Activitat 3_ S4 per al dinamitzador/a.

Situació:

"Fa dies va venir la família del meu germà a dinar a casa. Tenen dos fills d'edats semblants als nostres, entre quatre i sis anys. Després de dinar, mentre fèiem la sobretaula, van anar a jugar a la seva habitació. Passada una estona, i vist que no feien gaire soroll, vaig treure el cap per veure què feien i em va sorprendre veure que la meva filla li estava tocant els genitals al seu cosí, mirant-se mútuament amb expressió encuriosida. Em vaig quedar tan parada que no vaig saber com actuar, i vaig tornar cap al menjador a comentar-ho amb els altres."

- Com hauria d'actuar?

FONAMENT DE LA RESPOSTA

L'exploració i el descobriment de les sensacions corporals és un fet normal a aquestes edats, i és una conseqüència de la curiositat sobre el propi cos i el dels altres. Efectivament, no cal renyar, però tampoc no cal distreure els nens i nenes quan ho fan, ja que, si no, començaran a fer-ho quan estiguin avorrits per aconseguir l'atenció de pares i mares.

En segon lloc, el que seria recomanable seria deixar que investiguin sobre les seves diferències sexuals, amb normalitat i sense donar-hi més importància, i un cop hagi passat un temps prudent, se'ls pot proposar un canvi de joc, amb la finalitat que un cop satisfeta la seva curiositat, ells mateixos busquin altres activitats o jocs per passar la tarda. El resultat hauria de ser que sense ser el tema principal de la tarda, la seva curiositat quedi satisfeta i amb normalitat es pugui passar a altres activitats.

5. Fitxa Sessió 5: “Jugar serveix? Aprenem jugant?”

5.1. Contextualització



Descripció:

La sessió se centra en **el joc com a instrument bàsic d'aprenentatge**. En aquesta edat el joc és indispensable per aprendre a ser, a estar i a desenvolupar-se tant individualment com socialment.

Per tant, el contingut de la sessió girarà entorn del joc com a eina d'aprenentatge bàsica per als infants, tant a dins com fora de l'escola (educació formal i no formal), així com dins de l'àmbit familiar.

Es reflexionarà amb les famílies sobre **les potencialitats del joc**, així com sobre la necessitat de permetre a les criatures tenir temps per jugar i aprendre jugant.



Objectius:

- Comprendre, com a mares i pares, la necessitat dels fills i filles de tenir temps per jugar i aprendre jugant, i analitzar les potencialitats del joc conjuntament.
- Valorar el joc com a eina d'aprenentatge bàsica per als infants tant a l'escola com a casa.
- Reconèixer el paper cabdal que pares i mares poden tenir en els jocs dels seus fills i filles.

Idees clau:

- El joc és la manera que tenen els infants per **aprendre a partir dels seus interessos, motivacions i capacitats**. No és una pèrdua de temps. El joc pot tenir tantes o més potencialitats que altres activitats que es consideren tradicionalment més facilitadores d'aprenentatges perquè són més “escolars” (per exemple, fer fitxes).
- Cal establir **contextos** rics perquè les criatures puguin jugar en ambients lliures, estimulants i segurs; així com conèixer i tenir en compte els diferents **tipus de jocs** que potencien els diferents tipus de joguines.
- **L'infant ha de poder tenir diferents oportunitats de joc**: sol, acompanyat d'un adult i també d'altres infants, si pot ser, de la mateixa edat però també de diferents edats.

5.2. Desenvolupament



Benvinguda i plantejament inicial:

És important arribar amb prou temps per preparar el material i la sala (cadires en cercle, perquè tots els participants es puguin veure), i rebre cada família amb una actitud positiva i amable. Recordar-se de cridar pel nom els participants sempre que ens sigui possible.

Inici (10'). S'iniciarà la sessió donant la benvinguda i preguntant si, arran de les sessions anteriors, algú ha pogut posar en pràctica alguna de les estratègies que van anar sorgint o vol compartir algun canvi iniciat. També es recolliran els dubtes o les dificultats que hagin pogut sorgir durant aquest temps.



Dinàmiques durant la sessió:

Les dinàmiques que aquí es proposen són un suggeriment que s'ha d'ajustar i adaptar al grup amb qui s'està treballant, als seus interessos i a la dinàmica pròpia que es generarà durant la sessió.

 Activitat 1_Introducció a la temàtica_Plantejament participatiu (15').

La persona dinamitzadora exposarà les idees clau del tema que centrarà la sessió: “**El joc dins i fora de l'escola**”, i preguntarà quins aspectes els interessin més, preocupen o senzillament voldrien parlar-ne. La mateixa fitxa i la guia serviran com a elements base per ressaltar breument les idees clau que ajudin a centrar el marc de la temàtica a treballar.

El dinamitzador/a podrà incentivar la participació dels pares i mares a la sessió demanant-los: “Quin és el joc al qual més us agradava jugar quan éreu petits?”. Un cop hagin respost, podrà preguntar: “Què us sembla que apreníeu jugant-hi?”.

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

- A partir de les aportacions realitzades el dinamitzador/a podrà introduir l'anàlisi de les potencialitats que es posen en pràctica a través del joc, com són: valors (saber esperar, compartir, higiene, ordre); capacitats de psicomotricitat fina, gruixuda, coordinació; llenguatge, vocabulari; normes socials, límits; emocions; etc.

Un cop establert que el joc és una font vital d'aprenentatge, es passarà a la dinàmica següent.

 Activitat 2_ El valor i les condicions del joc_Anàlisi de casos (45').

Treball en petit comitè (20'). La persona dinamitzadora demanarà als participants que formin petits grups de treball (3-4 persones) i els repartirà un full amb 4 situacions freqüents en relació amb el joc (vegeu el material didàctic **Activitat 2_S5**). Cada grup n'escollirà dues, les llegirà i contestarà a les preguntes que després es compartiran amb tot el grup. Si un grup acaba, pot llegir alguna de les altres dues.

Durant aquesta estona el dinamitzador/a es passejarà pels diversos grups escoltant, matisant o responent a dubtes o consultes.

Resolució en grup gran (25'). El dinamitzador o dinamitzadora demanarà a un portaveu de cada grup que llegeixi o comenti en veu alta la resolució que han proposat segons els 2 casos que hagin escollit i anirà anotant a la pissarra, paperògraf o ordinador amb canó de projecció els diferents conceptes. Un cop tots els grups hagin exposat les seves opinions iniciarà un debat sobre

els plantejaments proposats fent especial èmfasi en aquelles estratègies que els pares i mares hagin identificat i posat en joc en les resolucions dels 4 casos (vegeu el material didàctic **Activitat 2_S5** per al dinamitzador/a).

**Els aspectes importants que han de sorgir són:**

- El joc tant dins com fora de casa, és una bona **estratègia d'aprenentatge**, ja que aprendre jugant és una realitat per als infants de 3 a 6 anys.
- **Jugant, els nens i les nenes desenvolupen capacitats i competències d'un valor incalculable:**
 - Desenvolupa el seu enginy i la seva curiositat.
 - Estimula la seva capacitat de superació personal i els fa adquirir confiança en si mateixos.
 - Permet que expressin sentiments i alliberin tensions, assegurant un equilibri emocional sa (poden assajar i “viure” conflictes des de diverses perspectives i exterioritzar preocupacions o aspectes que encara no entenen).
 - Afavoreix que interioritzin normes i pautes de comportament social i de relació amb els altres (infants i adults).
 - Els facilita la interrelació amb els altres.
- És important que els pares i mares ajudin els infants a disposar d'unes **condicions de joc que el facin possible:**
 - Espais adequats i estimulants.
 - Temps ric i pausat, sense presses.
 - Altres companys i companyes de joc.
 - Juguines, materials, objectes, idees.

Durant la posada en comú en grup gran, el dinamitzador o dinamitzadora pot donar més arguments per fomentar el debat de la resolució dels casos pràctics llançant a l'aire les qüestions següents:

- Penseu que els vostres infants tenen prou temps per jugar?
- Considereu que juguen massa sols?
- Com valoreu el joc a l'escola?
- Què creieu que és important per afavorir els jocs dels nostres fills i filles?

Si es considera escaient, i el temps ho permet, el dinamitzador o dinamitzadora pot fer visionar el vídeo següent:

Vol tenir un germanet per no jugar sol. (1:24’). Anunci comercial.

<https://www.youtube.com/watch?v=sXEBvfUPvO4&feature=related>

Activitat 3 _Com han de ser les joguines?_ Plantejament participatiu (40’).

Introducció i visionat (15’). El dinamitzador o dinamitzadora proposarà visualitzar 3 petits vídeos sobre els diferents tipus de joguines i les característiques que s’han de tenir en compte pel que fa al seu ús, adequació i/o selecció:

Què li hem de demanar a una joguina? (0’45’’). Vídeo de “Criatures.cat”.

<http://vimeo.com/7896590>

Campanya europea per a la seguretat en les joguines (2’35’’). Vídeo amb què la Unió Europea recorda que les joguines han d’anar identificades amb el logo CE, que garanteix que són segures per a les criatures.

http://www.youtube.com/watch?feature=player_embedded&v=DIGJdg7nzS4

Les aventures de la caixa de cartró (8’). Curtmetratge que va ser finalista en el festival de curts Nokia Shorts 2011 (integrament gravat amb telèfon mòbil).

<http://www.youtube.com/watch?v=bFIW2lfg1nw>

Treball en petit grup (10’). Seguidament, la persona dinamitzadora entregará a cada parella de pares i mares 8 targetes (poden ser de colors i formes diferents) en les quals escriuran 5 tipus de joguines, que utilitzen els seus fills o filles de 3 a 6 anys, i 3 tipus de condicions que tenen en compte en el moment d’adquirir-les o permetre-les en els jocs de les seves criatures (10’).

Mentre els pares estiguin escrivint, el dinamitzador/a penjarà un mural de paper en el qual hi haurà una taula (dividida en 3 columnes) sobre el tipus de joguines segons siguin: fortuïtes (fruit de la imaginació dels infants: una escombra que és un cavall, un pot de xampú que és un micròfon, etc.), inventades (elaborades

pels infants per a un joc específic: vaixells de paper, ninots fets de material reciclat, etc.) i comercialitzades (artesanes o industrials, però creades pels adults com a estimuladores del joc), i en cada una de les columnes hi haurà un apartat de consideracions necessàries a tenir en compte per al seu ús, elaboració o adquisició:

Joguines fortuïtes

Consideracions:

Joguines inventades

Consideracions:

Joguines comercialitzades

Consideracions:

Passats els 10 minuts d’elaboració, cada parella enganxarà amb xinxetes les 10 targetes on considerin que corresponguin dins les diferents columnes, sense que el dinamitzador o dinamitzadora realitzi cap comentari sobre la idoneïtat de la seva col·locació.

Posada en comú en grup gran (15’). Un cop tots els pares i mares han enganxat les seves targetes, la persona dinamitzadora anirà comentant cada tipus de joguina (fortuïta, inventada o comercialitzada) explicant les seves característiques, i llegirà les diferents joguines que hi hagi enganxades en cada columna. Anirà preguntant i comentant en cada una d’elles si els pares consideren que estan ben classificades i, finalment, dirigirà el grup a consensuar-ne les consideracions generals.



Els aspectes importants que han de sorgir són:

Tots 3 tipus de joguines són necessàries i conformen l’univers lúdic dels infants, per tant cal:

- permetre la possibilitat que els infants entrin en contacte amb diversos materials i escenaris que afavoreixin l’aparició de la joguina fortuïta;
- acompanyar-los, donar-los idees i assajar diverses tècniques que fomentin el repte d’autoconstruir-se joguines;
- reflexionar sobre els criteris que cal tenir en compte per seleccionar la joguina comercialitzada a partir d’una màxima: no ho podem tenir tot però, a més, no seria bo tenir-ho!

Finalment, cal tenir en compte consideracions fonamentals de seguretat i adequació de les joguines a les edats dels fills i filles, a part d’altres elements cabdals que a vegades passen desapercebuts: conèixer l’oferta, dedicar temps a imaginar com serà la proposta més interessant, valorant les necessitats i les preferències, però també el que ja té l’infant i l’espai on jugarà, així com el temps que podrà dedicar a jugar-hi, o bé la facilitat en la seva neteja o emmagatzematge.



Tancament i/o propostes per a la sessió següent:

Tancament (10'). Es proposa acabar la sessió compartint alguna idea, propòsit de millora, canvi o consolidació. Si cal es podrà fer una pregunta oberta: “Què destacaríeu del que s’ha dit avui?”, “Amb el que s’ha anat dient avui, què us agradaria seguir fent i què canviariéu?”.

Agrair la participació a totes les persones i recordar la data, l’hora i la temàtica de la sessió següent: **taller monogràfic segons la temàtica escollida pels mateixos participants**. Si cal, endreçar les cadires i fomentar que tothom hi participi. Situar-se a prop de la sortida per acomiadar-se o rebre comentaris d’alguna família. Mostrar-se disponible i no recollir les coses personals fins al final.



Recursos:

Material

- Etiquetes grans i retoladors per posar-hi el nom dels participants.
- Fotocòpies de les situacions per comentar de l’**Activitat 2_S5** (1 per grup).
- Guia de fonaments i reflexions per al dinamitzador/a de l’**Activitat 2_S5**.
- Vídeos de l’Activitat 2_S5 i de l’Activitat 3_S5.
- Targetes de paper (poden ser de diferents formes o colors), xinxetes i paper mural (opcional) de l’Activitat 3_S5.
- Ordinador i equip de projecció, paperògraf i/o pissarra.

Espai

- Seients movibles per poder fer grups.



Material didàctic:



Activitat 2_S5, situacions per iniciar el debat.

Situació 1:

“En Jaume i la Lina estan jugant a pares i mares.

- Tu seràs el pare i jo la mare —diu la Lina.
- Jo no vull ser el pare, és molt avorrit —li contesta en Jaume—. Estaré tot el dia treballant i després assegut al sofà. Jo vull ser la mare.
- No pot ser. Sóc jo i no hi ha cap mare més.
- Doncs no jugo.
- Val... Vols ser el bebè?
- Sí! —contesta en Jaume somrient—. Jugaràs amb mi, oi? Les mares juguen amb els seus bebès.”

Preguntes:

- Heu vist alguna vegada els vostres fills/filles jugar a pares i mares? Què fan? Us veieu identificats amb el que reproduïen?*
- Els infants negocien a l’hora de jugar?*

Situació 2:

“Que difícil que és, que aprenguin a compartir! A nosaltres ens agrada que vinguin els meus germans amb els meus nebots a jugar a casa, però sempre s’acaba amb baralles! Un vol una cosa i l’altre la mateixa... I cadascú de nosaltres té una idea diferent del que és l’ordre i de quins són els límits que cal posar a les criatures. A vegades es fa tan violent per a nosaltres... que no sé si deixarem de fer trobades familiars...”

Preguntes

- Com gestionem les visites a casa?*
- Quines estratègies es poden plantejar?*
- Amb quines dificultats ens podem trobar?*
- Hi ha activitats que no fomenteu quan hi ha altres infants convidats? Per exemple, mirar la televisió.*

Situació 3:

“La professora de la Núria, una nena de tres anys, estava explicant a la seva mare que l’espai on més gaudia la seva filla era el racó dels cotxes.

—Cotxes? —va repetir, sorpresa, la mare—. No ho crec pas, perquè a la meva filla no li agraden els cotxes.

—Doncs hauries de veure-la —seguia insistint la professora— jugant a curses amb en Jordi per tota la classe.

Tot i les paraules de la professora, la mare seguia dubtant que li estigués parlant de la seva filla.”

Preguntes

- Sabeu quins són els jocs preferits dels vostres fills/filles?
- Què penseu sobre la diferenciació de joguines en funció del gènere?
- Què feu quan els vostres fills/ filles no juguen amb una joguina perquè diuen que és “de nens” o “de nenes”?
- Us inquietaria que el vostre fill o filla tingués molt d’interès per joguines “presumptament pròpies del sexe contrari”? Us inquieta igual en el cas dels nens que en el cas de les nenes?

Situació 4:

“En Daniel i en Miquel estan jugant amb una corda. Es persegueixen pel pati, s’atrapen i s’escapen alternativament. Al final, a en Daniel li toca ser presoner i en Miquel el lliga amb una corda.

—A què jugueu?

—He segrestat en Miquel perquè sóc un narcotraficant. Ara demanaré diners als seus pares.”

Preguntes

- *Els vostres fills/filles han jugat a jocs de guerra? Us inquieta?*
- *Què penseu d’aquest tipus de jocs?*
- *Què fer quan sentiu que els vostres fills/filles reproduïxen paraules o expressions que no són pròpies de la seva edat?*
- *Doneu importància a l’edat recomanada de jocs i pel·lícules? **Activitat 2_ S5**, per al dinamitzador/a.*

Fonament de la resposta situació 1:

A través del joc, els infants assagen contextos i situacions que viuen en el dia a dia, i interioritzen models de conducta que reben a través del modelatge dels seus pares i mares, fet que pot propiciar, quan els pares observen el joc de les seves criatures, la pròpia reflexió com a progenitors en relació amb la transmissió de rols de gènere i del seu sistema de valors cap als seus fills/filles. A part, cal tenir present que el joc facilita:

La interiorització de normes i pautes de comportament social i de relació amb els altres

(iguals i adults). L’infant sap que, en el moment que es presta a jugar, haurà de seguir unes normes, tant les acordades pels components del joc com les definides pel tipus de joc al qual es jugarà. Voler jugar comporta acceptar-les. Així, doncs, quan els infants juguen a un joc, hauran d’aprendre a seguir les normes i aprendran, a més, que no sempre poden guanyar.

La interrelació amb els altres, afavorint el descobriment del company o la companya com algú amb qui col·laborar, cooperar i, en definitiva, conviure. A fi que pugui haver-hi joc, abans hi ha d’haver acord. Així, és molt normal que abans de l’inici d’un joc se senti una conversa iniciada amb un: “Val que...?”, i fins que l’altre no diu: “Val!” el joc no comença.

Fonament de la resposta situació 2:

Els nostres fills i filles necessiten companys i companyes amb qui jugar, ja que jugar sol o sola té el seu valor però limita enormement les possibilitats del joc. A part, en el context de joc compartit l’infant aprèn com són els altres i va formant la seva pròpia imatge. Així, doncs, sense aquesta posada en escena dels “altres”, l’infant difícilment pot mesurar les seves forces, les seves possibilitats, i pot aprendre què s’espera d’ell i què espera ell dels altres. Per tant, sempre és positiu comptar amb infants convidats a casa nostra.

No obstant això, també cal pensar com gestionem aquestes visites i com plantejar-les: primer és necessari tenir present que les criatures necessiten **espais adequats i estimulants**. És a dir, espais on es pugui jugar amb llibertat, sense por de ser jutjats o equivocar-se, espais en els quals puguin “tocar”, “moure’s” i en els quals no hi hagi el perill de trencar res o que la família “amfitriona” visqui les “conseqüències” del joc com un daltabaix i percebi negativament el fet de tenir criatures convidades. En segon lloc, és important plantejar-se el paper dels adults com a facilitadors del joc durant aquestes visites: posant al seu abast materials, idees o joguines adequades perquè el joc suposi per a tots els infants un estímul per a la superació personal i l’augment de la confiança en si mateixos. Per tant, els pares “amfitrions” podrien “preveure”, anticipadament a la visita, espais, jocs i centres d’interès.

Finalment, caldria que els pares i mares, tant “amfitrions” com “convidats”, poguessin participar de forma conjunta en l’acompanyament del joc a totes les criatures i a preveure les activitats compartides de tot el grup (que no sempre han d’estar basades en l’ús de joguines), ideant nous jocs i explorant noves estratègies parentals. A més, amb el manteniment de les trobades familiars, els fills i filles també aprendran com es pot resoldre una situació conflictiva i podran traslladar aquest aprenentatge a altres contextos (modelatge).

Fonament de la resposta situació 3:

Quan l’infant va a l’escola, i en aquesta el joc és un component destacat, algunes famílies esperen que els seus fills o filles hi juguin segons el mateix esquema simbòlic amb què ho fan a casa. No s’adonen que el joc dels seus fills i filles està mediatitzat en certa mesura pels patrons de conducta i les implicacions de gènere que conformen el seu nucli familiar.

Per aquest motiu, quan l’infant en un altre context desenvolupa altres esquemes i/o concepcions de joc, alguns progenitors es presten a la incredulitat i s’inquieta per l’educació afectiva i la identitat de gènere de l’infant. Res més lluny de la realitat! Les criatures necessiten desenvolupar l’enginy i la curiositat amb qualsevol aprenentatge, i experimenten, expressen sentiments i assagen noves situacions a partir d’infinidat de materials, objectes, símbols imaginaris, etc.

En canvi, aquesta situació reflecteix quelcom necessari entre les famílies i la institució escolar: l’interès dels pares i mares pel projecte educatiu de l’escola i la metodologia utilitzada, i l’establiment de ponts de comunicació entre ambdues institucions per educar l’infant en un marc al més coherent possible. Per tant, la mare de la Núria s’adonarà que el gènere no ha de ser condicionant per al tipus de joguines de la seva filla i que la identitat de gènere va molt més enllà dels tòpics vinculats a aquest tipus d’objectes (depèn de l’educació afectiva que, com a pares, puguem transmetre i comunicar als nostres fills o filles sempre a partir de la base del respecte, l’afecte, la confiança i la tolerància).

Fonament de la resposta situació 4:

El desenvolupament del joc simbòlic en els infants de 3 a 6 anys suposa una inestimable **oportunitat per expressar sentiments i alliberar tensions**, assegurant un **equilibri emocional** sa. A través dels seus jocs, les criatures informaran d’aspectes com la por o la tristesa, per exemple: enfadant-se amb els seus ninots o nines alliberaran la tensió que els provoca no fer sempre les coses tal com esperen els adults; jugant a perseguir i perseguits (bons i dolents) investigaran el concepte de poder i de sotmetre els altres. En els seus jocs faran palesos els temes que els inquieten, els preocupen o els que no acaben d’entendre (per exemple: una pel·lícula sobre narcotràfic que estaven veient els seus pares a la televisió el diumenge a la tarda). Jugant, es donaran el temps necessari per investigar aquestes emocions i assajaran escenaris que els permetran “viure” els conflictes des de diverses perspectives (la dels adults, les dels companys i companyes i, fins i tot, les pròpies).

En aquest aspecte, és important, però, subratllar la necessitat que els pares i les mares tinguin present sempre l’edat recomanada tant per a les joguines (que, legalment, tot fabricant homologat ha de comunicar en el seu embolcall o instruccions) com per a les pel·lícules, sèries o videojocs (recomanacions obligatòries per a la seva difusió). A part, seria convenient que els progenitors poguessin acompanyar i mediatitzar certs continguts audiovisuals amb els seus fills o filles compartint el seu visionat i preguntant-los sobre alguns aspectes com: “Què t’ha semblat el comportament del...?”, “Com t’has sentit quan el... ha fet ...?”, “Hi ha alguna cosa del que hem vist que no t’ha agradat?”, “I què t’ha agradat?”.

6. Fitxa Sessió 6: “Sessió monogràfica i de tancament”

6.1. Contextualització



Descripció:

A diferència de les altres sessions, se centra en una temàtica que els mateixos participants han triat entre les opcions que el programa ofereix (decisió presa en la 2a sessió del cicle de tallers).

Es recomana que el dinamitzador/a contacti prèviament amb la persona que farà aquesta sessió, per poder ajustar i coordinar els continguts en funció de les característiques i els interessos del grup. També cal saber com vol ser presentada la persona (nom, cognoms i breu resum de la seva experiència professional).



Objectius:

- Aprofundir en la temàtica escollida pel grup.
- Recollir la valoració dels participants d'aquest cicle de tallers.



Idees clau (depenent de la temàtica escollida):

- Primers auxilis domèstics.
- Jugant s'aprèn a viure (el joc com a eina educativa).
- La prevenció de les relacions abusives.
- Canvis i pèrdues en l'entorn familiar.
- Afavorir la responsabilitat dels infants o sobreprotegir-los.
- Alimentació saludable i mites alimentaris (prevenció dels trastorns del comportament alimentari).

6.2. Desenvolupament



Benvinguda i plantejament inicial:

És important arribar amb prou temps per preparar el material i la sala (col·loqueu les cadires en cercle perquè tots els participants es puguin veure), i rebre cada família amb una actitud positiva i amable. Recordar-se de cridar pel nom els participants sempre que ens sigui possible.



Dinàmiques durant la sessió:

Inici (5'). S'iniciarà la sessió donant la benvinguda i presentant el ponent convidat.

Ponència (60'). Durant la ponència és important que la persona dinamitzadora anoti alguns comentaris interessants o idees que pot relacionar amb informacions d'altres sessions per fer servir a l'hora de tancar la sessió.



Tancament i/o propostes per a la sessió següent:

Tancament (55'). En funció del fet que es pugui allargar la ponència, el tancament podrà durar més o menys. Durant el tancament, es podrà comentar més a fons el que s'ha parlat en la sessió, dubtes, experiències, etc. Preguntes com: "Què us ha semblat?"; "Què us ha cridat l'atenció del que s'ha dit?"; "Què us ha creat dubtes?"; "Quines estratègies us han semblat útils?"; "Què us sembla que podeu incorporar del que s'ha dit?".

Si hi ha poc temps (perquè per l'interès la ponència s'ha allargat respecte al temps previst) es passarà directament a valorar la participació i utilitat del cicle de tallers. La valoració pot tenir dos moments:

Grupal (en funció del temps): "Què us emporteu d'aquestes sessions?"; "Què us sembla que podria millorar?"; "Us sembla que us ha estat útil participar en aquestes sessions?".

Individual (5'): Aquesta vegada sí que cal que tothom hi participi. Es repartirà un petit paper per a tots els participants i cadascú hi escriurà una paraula del que s'emporta d'aquestes sessions (també el dinamitzador/a). Es recolliran i es llegiran una a una. Una vegada acabada la lectura, s'acabarà la sessió amb un agraïment més formal però també, si es vol, personal.

Per acomiadar-se: Si cal, endreueu les cadires i fomenteu que tothom hi participi. Es recomana acomiadar personalment totes les famílies, per tant, cal estar al costat de la porta i, si és possible, fer-los una abraçada de comiat. Agrair sempre la participació a totes les persones i rebre els últims comentaris d'alguna família. Mostrar-se disponible i no recollir les coses personals fins al final.



Recursos:

Material

- Etiquetes grans i retoladors per posar-hi el nom dels participants.
- El material que pugui sol·licitar el ponent.
- Fulls en blanc i bolígrafs.
- Ordinador i equip de projecció, paperògraf i/o pissarra.

Espai

- Seients movibles per poder fer grups.